

BIDRAG TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

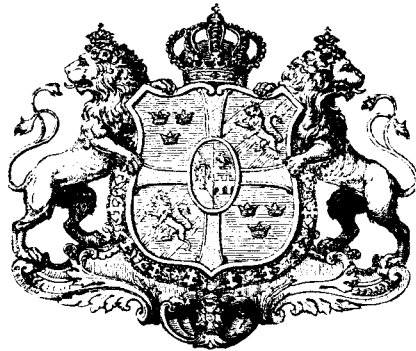
K) HELSO- OCH SJUKVÅRDEN. III.

ÖFVERSTYRELSENS ÖFVER HOSPITALLEN
UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅR

1869.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS JOH. BECKMAN,
1871.

INLEDNING

TILL

**Bidrag till Sveriges officiella statistik. K, Hälso- och sjukvården. 2,
Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... – Stockholm
: P.A. Norstedt & Söner, 1862-1910.**

Täckningsår: 1861-1910.

**Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... ersattes
1903 av Medicinalstyrelsens underdåniga berättelse angående
sinnessjukvården i riket året 1901**

Överstyrelsen över hospitalen ersattes 1902 av Medicinalstyrelsen.

Föregångare:

Sundhets-collegii underdåniga berättelse om medicinalverket i riket. – Stockholm : P.A. Norstedt & söner, 1853-1862.

Täckningsår: Årg. 1(1851)-10(1860)

Efterföljare:

Sinnessjukvården i riket / av Kungl. Medicinalstyrelsen. – Stockholm : P. A. Norstedt & söner, 1913-1941. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1939.

BIDRAG TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

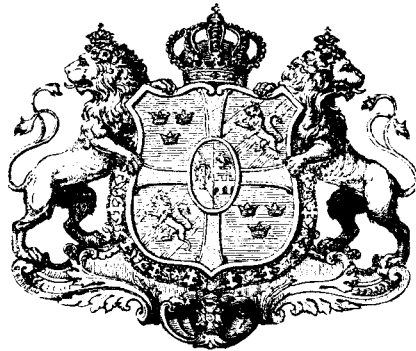
K) HELSO- OCH SJUKVÅRDEN. III.

ÖFVERSTYRELSENS ÖFVER HOSPITALLEN
UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅR

1869.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS JOH. BECKMAN,
1871.

Innehållsförteckning.

I.

Underdånig berättelse (sidd. III—XIV).

1. Sjukvård	sid. IV.
2. Självvård och undervisning	» VI.
3. Byggnader, m. m.	» IX.
4. Beklädnad, sängutredning, inventarier.....	» XII.
5. Utspisning och mathållning.....	» »
6. De sjukas sysselsättning.....	» XIII.
7. Allmänna Hospitals- och Barnhusfouden.....	» »
Privat anstalt för Idioter, i Sköfde.....	» »
Skyddsförening för sinnessjuka, i Stockholm.....	» XIV.

II.

Bilagor.

Bil. A. Redogörelse för sjukvården.	
Tab. 1. Vårdade sinnessjuka	sid. 1.
» 2. Sjukdomsformer.....	» 3.
» 3. Komplikationer hos fallsotssjuka.....	» 4.
» 4. Intagne.....	» »
» 5. Intagne, med uppgift på ålder vid sjukdomens början.....	» 8.
» 6. Afförde (de tillfrisknades ålder, vistelsetid och sjukdomens bestånd)	» 10.
» 7. Afidne	» 12.
» 8. Förhållandet mellan vårdade och afförde	» 14.
» 9. Ålder hos de vårdade	» 15.
» 10. Befintliga sjuka den 31 Dec. 1869	» 16.
» 11. De sjukas fördelning	» 18.
» » Kriminalpatienter	» »
» 12. Födelseort, boningsort och civilstånd	» 20.
» 13. Stånd och yrke	» 22.
» 14. Antagliga sjukdomsorsaker	» 24.
» 15. Tillfälliga sjukdomar	» 28.
» 16. Antal sjukplatser, underhållsdagar, medeltal sjuka för dag; kostnad för utspisning och läkemedel, samt totalkostnad för sjukvården.....	» 30.
» 17. Tjenstemän och betjening.....	» 32.
Bil. B. Matsedel och leveranspriser vid Stockholms hospital	» 33.
» C. Arbeten, verkställe af sjukpersonal och betjening vid Wadstena hospital	» 36.
» D, E, F. Allmänna Hospitals- och Barnhusfondens inkomster och utgifter	sid. 39—43.

Table des matières.

I.

Rapport au Roi (pages III—XIV).

1. Service médical	page IV.
2. Service religieux et enseignement	» VI.
3. Bâtimens	» IX.
4. Vêtements, garnitures de lit, meubles	» XII.
5. Régime alimentaire.....	» »
6. Occupations.....	» XIII.
7. Recettes et dépenses.....	» »
Notices sur les établissements privés: à Sköfde, pour les idiots; à Stockholm, pour l'assistance des aliénés au dehors des institutions publiques.....	» XIII.

II.

Annexes.

Annexe A. Les détails du service médical.	
Tab. 1. Mouvement des aliénés dans les établissements	page 1.
» 2. Formes morbides	» 3.
» 3. Complications avec l'épilepsie	» 4.
» 4. Admissions de l'année	» »
» 5. L'âge au commencement de la maladie.....	» 8.
» 6. Sorties (guéris: par âge, par séjour à l'hôpital et par durée de la maladie)	» 10.
» 7. Décès: par âge, par séjour à l'hôpital, par durée et par nature de la maladie	» 12.
» 8. Relation pour cent des résultats du traitement	» 14.
» 9. Ages	» 15.
» 10. Nombre des aliénés dans les établissements le 31 Dec. 1869	» 16.
» 11. Classification des aliénés par rapport aux catégories de payement et aux symptômes	» 18.
» » Prévenus, accusés et condamnés parmi les aliénés	» »
» 12. Les aliénés par lieux de naissance, par domicile et par état civil	» 20.
» 13. Les aliénés par professions	» 22.
» 14. Causes probables des maladies.....	» 24.
» 15. Maladies intercurrentes	» 28.
» 16. Nombre des places, des journées d'entretien, moyenne, des malades par jour, frais d'alimentation, de médicaments, frais totaux des établissements	» 30.
» 17. Nombre des médecins, des surveillants et des gardes-malades.....	» 32.
Annexe B. Régime alimentaire et prix contractés à l'hôpital de Stockholm.....	» 33.
» C. Résultats des travaux des malades et des gardes à l'hôpital de Wadstena	» 36.
» D, E, F. Etat financier: Recettes; Dépenses; Récapitulation de la situation	pages 39—43.

STORMÄKTIGSTE, ALLERNÅDIGSTE KONUNG!

Till Eders Kongl. Maj:t får Serafimer-Ordens-Gillet i underdånighet afgifva berättelse om Rikets hospitalsväsen under år 1869. Denna berättelse omfattar redogörelse för *sjukvården* jemte dermed i samband stående förhållanden vid hospitalen, äfvensom för *själavård* och *undervisning* vid dessa inrättningar, samt för *byggnader*, *utredning* och *utspisning*, jemte de sjukes *sysselsättning*, och slutligen uppgift å *inkomster* och *utgifter*, eller den s. k. *hospitalsfondens ställning*.

1. Sjukvård.

Såsom uti den underdåniga berättelsen för 1868 finnes anfördt, ansåg Serafimer-Ordens-Gillet sig af finansiella skäl nödgadt att vid nämnda års början nedsätta sjukplatsernas antal vid rikets samtliga *nio* hospitalsinrättningar med 112, d. v. s. från 1,322 till 1,210; af dessa sistnämnde voro 70 afsedda för sjuke af första betalningsklassen och 1,140 för andra och tredje betalningsklasserna. Vid 1869 års början voro sålunda endast 1,210 platser tillgängliga för sjukens intagning. Då likvisst dessa platser visade sig mer och mer otillräckliga och ej motsvarande behovet för intagning af sådana sjuke, som enligt gällande författningar voro till inträde å hospitalen företrädesvis berättigade, beslöt Ordens-Gillet att småningom åter öka platserna inom de hospital, der de inträdessökandes antal visat sig talrikast. Detta kunde låta sig göra till följd af Eders Kongl Maj:ts, på Ordens-Gillet hemställan meddelade, beslut, att från 1869 års början höja afgiften för sjuke af tredje betalningsklassen från 12 till 25 öre för dag. Sålunda ökades platsernas antal vid Upsala, Stockholms, Wadstena, Wexjö och Göteborgs hospital med inalles 40; till följd häraf blef platsantalet vid 1869 års slut 1,250. — Sedan Riksdagen, på Eders Kongl. Maj:ts nådiga framställning, beviljat en förhöjning af 20,000 R:dr å anslaget till hospitalens underhåll, hvarigenom detta anslag från 1870 års början utgår med 120,000 R:dr, har Ordens-Gillet blifvit satt i tillfälle att för år 1871 återställa sjukplatserna till det antal, som fanns före år 1868, eller till 1,322.

Under redovisningsåret hafva, å samtliga hospitalen, 1,456 patienter blifvit *vårdade*. Af desse voro 1,173 *qvarliggande* från 1868; 283 hafva under året blifvit *intagne*. Under 1868 vårdades 1,557; intogos 286; hvadan 101 *färre* vårdade, 3 *färre* intagne under 1869. — *Medeltalet vårdade* för dag har varit 1,177; af första betalningsklassen 60, af de öfriga klasserna 1,117. — Under sednast förflutna *nio* år hafva å samtliga hospital blifvit vårdade 12,962, eller i medeltal för år 1,440; af desse vårdade voro 6,429 män, 6,533 qvinnor, således en föga anmärkningsvärd öfvervigt af det sednare könet. Under samma nioårsperiod hafva 2,872 blifvit intagne, eller i medeltal för år 314. — Bland de under redovisningsåret *vårdade* hafva 75 tillhört första betalningsklassen, 1,381 de öfriga klasserna. Bland de sistnämnde äro äfven inbegripne *kriminalpatienterna*, af hvilka under året vårdats 81; vid årets slut voro af desse *qvarliggande* 72, af hvilka 2 begått mord å föräldrar, 2 å eget barn, 26 å främmande person; 12 hade begått stöld, 12 anlagt mordbrand, o. s. v.

De *intagnes* antal har under redovisningsåret varit lägre än under flera föregående år; en nödvändig följd af det minskade platsantalet. De 283 intagne utgöra omkring 20 % af de vårdade, d. v. s. *en* intagen för hvar *femte* vårdad. — Den sjukdomstorm, som företrädesvis tvingar till intagning, är *ursinne* — mania —; ej mindre än 42 % af alla intagne hafva haft denna form; den uppträder vanligast under åldersdecenniet 21—30, så att af de med ursinne intagne hafva 36 % varit inom denna ålder. Då denna form oftast uppträder under mera våldsamma symptom, nödgår den ock de sjukens omgifning, att så snart som möjligt söka plats för dem å hospital; af de med ursinne intagne hafva 55 % blifvit intagne inom tre månader från sjukdomens utbrott. — Ett ganska viktigt förhållande med de intagne är, huruvida sjukdomsfallet uppträder för första gången, eller är recidiverande. Under redovisningsåret hafva, bland de intagne, 66 % varit för första gången insjuknade, 34 % recidiverande. Då detta förhållande varit ungefär enahanda under flera föregående år, torde häraf kunna dragas den slutsats, att af de från sinnessjukdom tillfrisknade förblifva två tredjedelar fortfarande friska, men en tredjedel återfaller förr eller sednare uti det föregående sjukdomstillståndet.

Från samtliga hospitalen hafva under redovisningsåret blifvit *afförde* 284, mot 384 under år 1868, således 100 färre. De afförde utgöra 19 % af de vårdade, d. v. s. att *en* af *fem* vårdade blifvit från patientantalet i dess helhet afförd. Bland desse afförde hafva 136 lemnat anstalterna såsom till helsan återställda, 57 såsom endast förbättrade, 35 oförbättrade och obotlige; 56 hafva affidit. I förhållande till antalet vårdade hafva 9,34 % af de vårdade tillfrisknat, d. v. s. nära hvar tionde; 3,91 % hafva blifvit förbättrade; 2,40 % oförbättrade; 3,84 % hafva afgått med döden. Under 1868 utgjorde de tillfrisknade 10,27 % af de vårdade; detta var den högsta tillfriskningsprocent, som under de då sednaste åtta åren egt rum; redovisningsårets tillfriskningsprocent är visserligen något lägre, men dock högre än vanligen plägar vara händelsen; merendels vexlar den mellan 8 och 9 %. Dödligheten har under redovisningsåret varit ovanligt ringa — den lägsta under sednaste nio år —; endast *en* af *tjugusex* vårdade har affidit. I allmänhet utmärka sig de svenska hospitalsinrättningarna för ringa dödlighet, i jemförelse med likartade inrättningar i utlandet; ett bland bevisen på våra hospitals fördelaktiga sanitära förhållanden.

Helsotillståndet, med hänsyn till tillfälligt uppträdande sjukdomar, oberoende af sinnesrubbaingen, har vid samtliga anstalter varit fullt tillfredsställande; vid ingen af dem har någon epidemisk sjukdom funnit inträde. De tillfälligt sjukes antal utgör 25 % af de vårdade; således har af *fyra* vårdade sinnessjuka, endast *en* under årets lopp haft någon tillfällig åkomma. Denna ringa sjuklighet vittnar tillfyllest om det goda skick, hvaruti hospitalen befinna sig. Huruledes de under sednare åren blifvit förbättrade, intygas af det förhållande, att de tillfälligt sjuka uppgingo under 1862 till 41 % af de vårdade, under 1863 till 36 % o. s. v., men under 1868 och 1869 till 25 %.

Jemföras de inom hospitalsanstalterna under året vårdades antal — 1,456 — med rikets folkmängd vid årets slut, sådan den af Statistiska Centralbyrån blifvit uppgifven, finnes, att *en* sinnessjuk blifvit vårdad på 2.856 af rikets invånare. Förhållandet i detta hänseende mellan invånarna å landsbygden och i städerna är ganska olika, enär af landsbygdens folkmängd vårdats *en* på 3,545, af städernas *en* på 1,229. — Förhållandet mellan hela antalet befintliga sinnessjuka inom hela riket, och antalet af desse inom hospitalsanstalterna, kan nu ej bestämmas annorlunda än genom jemförelse med det antal sinnessjuka, som inom riket fanns vid 1860 års slut, emedan några beräkningar i detta hänseende ej sedan dess blifvit offentliggjorda. Vid nämnda tid funnos inom hela riket 7,542 sinnessjuka. Göres jemförelse mellan detta tal och rikets folkmängd den 31 December 1869, finnes, att inom riket skulle förekomma *en* sinnessjuk på 551 invånare. Jemföres åter förhållandet mellan sinnessjuka vårdade å hospital under 1869, och nämnda summa sinnessjuka inom riket 1860, erhålles den upplysning, att 19,30 % af alla sinnessjuka vårdats å hospital, d. ä. *en* af fem.

Uti berättelserna för föregående år har Ordens-Gillet fäst af uppmärksamheten vid det af flera skäl antagliga förhållandet, att sinnessjukdomarnes frekvens inom fäderneslandet under sednaste decennium mer och mer tilltagit. Ordens-Gillet har, till följd af denna ertarenhet, sökt att, med ledning af Hospitalsläkarnes årsberättelser, få utredt, huruvida någon eller några af de orsaker, som anses ligga till grund för sinnessjukdomars uppkomst, nu blifvit mera utbredda eller mera mäktiga än förr. Härvid har dock ej annat kunnat utrönas, än att det orsaksmoment, som ligger uti det ärftliga anlaget, synes utöfva en allt vidsträcktare inflytelse. Antalet af sinnessjuka under orsaksrubriken *ärftligt anlag* har ökat sig i den progression, att, då under år 1861 vårdades 130, intogos 31, så vårdades under 1869, 272, intogos 66. Bland alla under 1869 intagne har *en* af *fyra* haft ärftligt anlag. Vål kan emot dessa uppgifter anmärkas, att, sedan Läkarnes uppmärksamhet blifver mera riktad åt detta förhållande, de ock med större noggrannhet följt detsamma, och att derföre möjligen flera fall torde blifvit nu hänförda under denna kategori än förr. För närmare öfversigt öfver det ärftliga anlagets olika inverkan, antingen det är direkt, kollateralt, eller både direkt och kollateralt på en gång, hänvisas till bil. A. § 13, tab. 14.

Ett utur flera synpunkter viktigt och beaktansvärdt förhållande är att under redovisningsåret blifvit intagne flere *studerande* än under närmast föregående år; ej mindre än 13. Då 23 voro kvarliggande från 1868, hafva således 36 inalles under året blifvit vårdade. Enär under år 1868 endast 4 hithörande intogos, är det att hoppas, att redo-

visningsårets höga siffra endast är tillfällig. Under rubriken studerande hänföras så väl de från elementarläroverken, som från universiteten och andra högre bildningsanstalter.

För alla inom samtliga hospitalen vårdade uppgår *underhållsdagarnes antal* till 429,615, eller 11,397 dagar färre än under 1868. Medeltalet vårdade sjuke för dag är 1,177; medeltal vistelsedagar för hvarje vårdad är 295. Under 1868 var medeltal vårdade för dag 1,208, och medeltalet vistelsedagar 283.

Kostnaderna för *de sjukas utpisning* — alla klasserna sammanslagna — hafva under året varit 179,425 R:dr 7 öre; ej mindre än 30,591 R:dr 70 öre lägre än under 1868. Fördelas denna summa på redovisningsårets underhållsdagar, erhålles den dagliga medelkostnaden för utpisning för hvarje person; den utgör 41,76 öre. Under 1868 var denna medeldagkostnad 47,62 öre. För hvarje, hela året om upptagen sjukplats hafva kostnaderna för utpisning varit 152 R:dr 42 öre. Vid alla anstalter sammanlagda uppgår utpisningskostnaderna för hvarje dag af året till 492 R:dr. — De olika utpisningskostnaderna vid de serskilda hospitalen återfinnas specificerade, bil. A, § 15, tab. 16; de vexla ganska märkbart; den högsta medelkostnaden för utpisning för dag är 53 öre, den lägsta 34 öre.

Totalkostnaden för sjukvården i sin helhet, (hvarunder inbegripas *alla utgifter*, af hvad beskaffenhet de vara må, med undantag endast af dem för byggnadernas underhåll och för nybyggnader samt onera och utskylder), utgör 397,878 R:dr 49 öre. Fördelas denna summa på underhållsdagarne, erhålles *hela underhållskostnaden för hvarje vårdad person för dag*. Denna blir 92,61 öre, d. v. s. att *hvarje sjuk kostat i medeltal för dag 92,61 öre; för år således 338 R:dr*. I medeltal hafva utgifterna för sjukvården vid *samtliga hospitalen för hvarje dag af året* uppgått till 1,090 R:dr. Under 1868 var medelkostnaden för hvarje person för dag 97,86 öre, för år 357 R:dr; den förra således 5,25 öre högre, den sednare 19 R:dr högre än under redovisningsåret. Uppgifter rörande de olika totalkostnaderna vid de serskilda hospitalen återfinnas uti bil. A, § 15, tab. 16; medeldagkostnaden vexlar ej obetydligt, nemligen mellan 1 R:dr 14 öre, som är den högsta, och 69 öre, som är den lägsta.

Rörande den speciela sjukvården och med densamma i samband stående förhållanden, får Ordens-Gillet i underdånighet åberopa af Generaldirektören öfver hospitalen afgifven redogörelse, bil. A. Nämnde Generaldirektör har under året inspekterat hospitalen i Upsala, Stockholm, Nyköping, Wadstena, Wexjö, Göteborg, Malmö och Wisby, samt öfver dessa inspektioner till Ordens-Gillet afgifvit detaljerade berättelser.

2. Själavård och undervisning.

De af Hospitalspredikanterna för året afgifna berättelserna öfver deras verksamhet utvisa i hufvudsak enahanda förhållanden, som under de föregående åren.

Hernösand. De allmänna gudstjensterna hvarje sön- och högtidsdag hafva varit besökta af mellan 20—25 män och 20 kvinnor. Endast en enda bland de vårdade har under året kunnat admitteras till Nattvardens begående. Gemensamma bönestunder hafva hållits af Predikanten hvarje Onsdags och Lördags afton i hospitalets kyrka, hvar-

förutom morgon- och aftonböner af betjeningen förrättats inom de serskilda afdelningarna. Predikanten yttrar, att sådana sjuke, som hafva mera ljusa mellantider, och före sitt insjuknande egt god kunskap och lust till Guds ord, tydligen fördelaktigt påverkas af de religiösa förrättningarna och af samtal rörande religionens sanningar: »hvaraf den lugnaden med skäl kunnat hemtas, att för mer än en af dessa olyckliga medmenniskor Guds ords förkunnande icke är ett förspildt arbete.» Åt några af de qvinliga patienter, som lida af religiös sinnesrubbing med svärmodighet jemte fruktan att vara af Gud öfvergifna, har det lyckats bibringa lugn. jemte både hopp och förtröstan. — Af de fem kriminalpatienter, som inom hospitalet förvaras, hafva fyra fortfarande visat sig helt och hållet otillgängliga för hvarje föreställning; den femte deremot har fullt medvetande af sin brottsliga handling — mord —, som han under sinnesförvirring begått. — Religionsundervisning har af Predikanten meddelats, tvenne timmar i veckan, till omkring 20 män och 15—20 qvinnor, bestående uti bibelläsning med kateketiska förklaringar. Öfverläkaren yttrar rörande religionsundervisningens inverkan, »att han icke kunnat förmärka någon egentlig fördel deraf, förr än de sjuke inträdt i konvalescentstadiet, då den varit af ganska stor vigt och utöfvat ett välgörande inflytande.» — Hospitalets boksamling är för närvarande obetydlig, men kommer att snart förökas, sedan medel för ändamålet blifvit anslagna.

Upsala. Antalet sjuke, som varit närvarande vid de hvarje sön- och högtidsdag hållna allmänna gudstjensterna, har vexlat mellan 50 och 70. Två män och elfva qvinnor hafva under året blifvit delaktige af Nattvardens sakrament. Gemensamma bönestunder hafva hållits af Predikanten hvarje söcknedags morgon: aftonböner förrättas i hvarje sjukrum af betjeningen. Predikanten vitsordar, »att den verkan, som ordet och bönen åstadkomma på de sjuke, har visat sig välgörande och lugnande», samt att många »med nöje och glädje deltaga uti andaktsstunderna.» — De vårdade kriminalpatienterna äro alla, utom en, så förvirrade, att samtal med dem ej kunnat inledas. Den ende, en af fallandesot lidande mansperson, som under ett anfall af sinnesrubbing ihjelslagit tre personer, erinrar sig fullkomligt sitt brott, inser dess storhet, samt har kommit till det förtröstansfulla hopp, »att Gud, som vet under hvilka förhållanden han begått det, vill förbarma sig öfver honom.» — Religionsundervisningen har stått i samband med skolundervisningen. Båda hafva varit så ordnade, att de manliga patienterna undervisats två dagar i veckan, de qvinliga likaledes, hvarje gång omkring 1½ timme. Af män hafva 3—8, af qvinnor 7—13 häruti deltagit. — Hospitalets bokförråd innehåller öfver 300 nummer; det begagnas dock ej af serdeles många.

Stockholm. Deltagare uti de allmänna gudstjensterna hafva utgjort omkring 25 män, 15 qvinnor: nattvards-gästerne hafva varit 5 män, 2 qvinnor. Predikanten upplyser, att de fleste, hvilka såsom tillfrisknade lemna hospitalet, föredraga att begå den heliga akten, sedan de kommit till det lugnare hemmet. — Hvarje söcknedags morgon har allmän bön förrättats uti hospitalets kyrka, och har Predikanten dessutom hållit bön och religiösa samtal uti sjukrummen, då sådant lämpligen kunnat ske. Rörande ordets och börens inverkan på de sjuke yttrar Predikanten: »Hos dem som visat ringa mottaglighet, har religionens inflytande icke kunnat vara annat än obetydligt, men hos dem som röjt ett djupare andligt behof, har deremot dess inflytande varit af glädjande beskaffenhet, i det att oron mer och mer stillats, otåligheten förbytt i en stilla undergifvenhet, stundom äfven i förnöjsamhet, eller ofriden i frid.» — Med kriminalpatienterna uppgifver sig Predikanten ej haft någon framgång; alla försök till undervisning hafva hos dem strandat mot deras fixa idéer, deras tankegångs allmänna förvirring eller slöhet. — Religionsundervisningen har Predikanten meddelat i samband med de dagliga bönestunderna, men derjemte äfven enskildt åt en och en i sender. åt sådana som visat sig företrädesvis mottagliga och intresserade. Någon gemensam skolundervisning eger ej inom hospitalet rum af skäl, som i föregående berättelser blifvit omnämnda; men Predikanten har enskildt lemnat undervisning i åtskilliga ämnen åt sådana, som deraf kunnat hafva någon nytta. — Hospitalets boksamling utgöres af omkring 200 nummer; »den begagnas mycket gerna och flitigt.»

Nyköping. Vid detta hospital förrättas allmän gudstjenst endast hvarannan Söndag och alla högtidsdagar: de vid dessa gudstjenster närvarandes antal har vanligen uppgått till mellan 20—25. De Söndagar, då predikan ej hålles,

förrättar Predikanten gemensam morgonbön. Af Nattvarden hafva under året fem män och två qvinnor blifvit delaktige. Morgon- och aftonböner läsas af betjeningspersonalen i sjukrummen. Undervisning i religionen sker genom samtal. Predikanten yttrar om denna undervisnings inverkan: »Flere af hjonen hafva med mycken glädje och, såsom det syns, med verklig uppbyggelse deltagit i andaktsöfningarna; några hafva deraf blifvit saktmodigare till lynnet och nöjdare med sin lott, samt, i den mån egensinnet minskats, visat större lydnad och tillgifvenhet mot sina vårdare.» Äfvenledes uppgifver Predikanten, att de tvenne befintlige kriminalpatienterna »synas hafva blifvit mer och mer förbättrade.» — Hospitalets boksamling innehåller omkring 100 nummer; den har endast blifvit begagnad af ett fåtal.

Wadstena. Af 309 sjuke, som dagligen i medeltal vårdats, hafva endast omkring 60 kunnat närvara vid de hvarje sön- och högtidsdag hållna gudstjensterna. Af dessa hafva 22, 9 män och 13 qvinnor, blifvit admitterade till Nattvardens begående. Morgon- och aftonböner föreläsas inom sjuklokalerna af betjeningspersonalen. Religionsundervisningen meddelas af Predikanten hvarje dag, turvis inom de olika afdelningarna. Rörande den inverkan, som af denna undervisning i förening med öfriga religiösa förrättningar visar sig, yttrar predikanten: »De aldrafeste, hvilkas tillstånd tillåter dem deltaga uti gudstjenster och öfriga religiösa förrättningar, synas göra det med glädje och vördnad; till och med eljest orolige och bråkige sjuke fattas ofta af den religiösa handlingens alfvar, samt förhålla sig under densamma stilla och uppmärksamt. Många synas lägga det meddelade ordet på hjertat, der det helt säkert utvecklar sig till en, om icke ymnig, dock god skörd. Men då de tillfrisknade vanligast, så fort omständigheterna medgifva, lemna hospitalet, blir det oftast omöjligt för Religionsläraren att få se någon frukt uppspira af sitt arbete.» Enahanda erfarenhet, som Predikanten meddelat för föregående år rörande de af religiös sinnesrubbing lidande, att desse nemligen visa sig framför andra mest otillgängliga för religionens tröstegrunder, — har äfven under redovisningsåret besannats. — Hospitalets skola har, likasom de föregående åren, varit fördelad på två afdelningar; en manlig, en qvinlig, med undervisning hvarannan dag under loppet af två timmar för hvarje afdelning. Uti skolöfningarna hafva deltagit 10 af mankön, 9 af qvinkön; de hafva omfattat alla till folkskolan hörande undervisningsämnen. Skolan har god åskådningsmateriel; de qvinliga eleverna hafva visat sig mera mottagliga än de manliga. — Boksamlingen utgöres af närmare 400 nummer; den begagnas ganska flitigt.

Wexiö. Uti de hvarje sön- och högtidsdag förrättade gemensamma gudstjensterna hafva mellan 30—35 sjuke deltagit. Af desse hafva fyra manliga, sex qvinliga under året kommunicerat. Hvarje dag förrättas gemensam morgon- och aftonbön. — Predikanten, som nyligen inträdt uti sin verksamhet och således ännu ej kunnat erhålla någon erfarenhet om ordets och börens inverkan på de sjuke, yttrar blott: »det har varit en synnerlig glädje att se och förnimma den uppmärksamhet och andakt, som varit rådande hos flertalet af de patienter, som närvarit vid de gudstjenstliga förrättningarna.» — Undervisning så väl i religion som i öfriga skolämnen sker gemensamt; uti densamma hafva 24 deltagit, hälften af hvardera könet. — Boksamlingen består af 200 nummer; den har begagnats af 50 bland de sjuke; männerna sysselsätta sig helst med böcker af historiskt och blandadt innehåll; qvinnorna med dem af religiöst.

Göteborg. Endast hvarannan Söndag hålles gudstjenst inom hospitalet; 18 af de sjuke hafva deruti kunnat deltaga; öfriga sön- och helgdagar hafva de sjuke tillfälle att besöka den invid hospitalet liggande landskyrkan. Två hafva under året blifvit tilldelade Nattvarden. Någon iakttagelse öfver ordets och börens inverkan på de sjuke säger sig Predikanten icke kunna meddela, emedan han, såsom icke boende i hospitalets närhet, ej kan så ofta, som här för vore nödigt, besöka hospitalet.

Malmö. I likhet med hvad under föregående år egt rum, har äfven under detta år, utom de fullständiga gudstjensterna på sön- och högtidsdagar, passionspredikningar blifvit hållna hvarje Fredag under fastlagen. Antalet deltagare har vexlat mellan 30—35. Till Nattvardens begående hafva under året blifvit admitterade 34; 10 män, 24 qvinnor. Gemensamma morgon- och aftonböner förrättas hvarje dag. Undervisning i religion och öfriga skolämnen sker samtidigt; 4—5 timmar i veckan på hvarje könsafdelning; häruti deltaga 30: 12 manliga, 18 qvinliga. — Hospitalets

boksamling har varit flitigt begagnad. Predikanten yttrar: »böckerna hafva till stor del varit jemt utlånade; resebeskrifningar och barnböcker af religiöst innehåll ästundas mest. Läsnngen synes ske både med uppmärksamhet och intresse; och har i allmänhet inflytelsen deraf visat sig ganska god och lifvande.»

Wisby. För de få sjuke — högst 20 — som vårdas å detta hospital, hålles gudstjenst hvarannan Söndag. Tre af de vårdade hafva under året kunnat erhålla Nattvarden. Morgon- och aftonböner förrättas dagligen. Predikanten meddelar religionsundervisning medelst samtal med de sjuke. — Den befintliga boksamlingen består utslutande af andaktsböcker, hvilka ock flitigt begagnas.

3. Byggnader, m. m.

Hernösand. Hvarken någon nybyggnad eller några mera omfattande reparationer hafva under året vid detta hospital skett. Blott golfven uti ett större antal lägenheter, så väl inom nya som gamla hospitalshuset, hafva måst dels omläggas dels nyläggas. Härförutom hafva åtskilliga rum och korridorer blifvit nymålade; nya kakelugnar insatta eller gamla omsatta, m. fl. behöfliga smärre reparationsarbeten.

Uti flera föregående års underdåniga Berättelser har Öfverstyrelsen framhållit behovet af ett nytt tvätthus vid Hernösands hospital, samt anhållit om framställning till Riksdagen för beviljande af det härför nödiga anslaget, 14,476 R:dr. Detta behof grundar sig dels på det nuvarande tvätthusets bristfälliga, snart obrukbara beskaffenhet, dels ock derpå, att detsamma qvarstår oförändradt, såsom det befunns, innan det nya hospitalet uppfördes, således då egnadt till tvätt för endast 50 patienter, hvaremot dessas antal nu är 124. Eders Kongl. Maj:t har hitintills ej täckts lemna nådigt bifall till framställningarna härom, hvadan Öfverstyrelsen vågat förnya sin hemställan, att Eders Kongl. Maj:t behagade till den år 1871 sammanträdande Riksdagen anmäla ifrågavarande behof.

Uti sednast afgifven inspektionsberättelse för detta hospital har Generaldirektören anmärkt, att det gamla, af trä uppbyggda hospitalshuset, der cellafdelningarna, jemte afdelningarna för de osnygge, äro förlagda, numera ej motsvarar sitt ändamål enligt nutidens fordringar, utan är i flera hänseenden, serdeles hvad cellerna angår, olämpligt. Som likvisst någon förändring härutinnan svårigen kan åstadkommas utan en kostsam nybyggnad, — hvarom fråga äfvenledes blifvit väckt, i thy att Landstingen i Jemtlands, Westernorrlands och Westerbottens län gjort underdåniga framställningar om utvidgning af Hernösands hospital —, anser sig Öfverstyrelsen ej böra härom göra någon hemställan, så länge som Statens medel äro, för hospitalsväsendets förbättring, till höga belopp tagna i anspråk för nybyggnader och anordnandet af hospitalet invid Göteborg.

Då det nya hospitalshuset för åtta år sedan blef färdigt, utgjordes dess omgifningar på alla sidor af fruktbara grusbackar, på två sidor gående ned till stranden af en vik af hafvet. Ordndandet af dessa omgifningar har sedan dess oafbrutet fortgått, så att en sida, den som ligger mellan sjelfva husets façad och stranden, numera är förvandlad till en pryddig parkanläggning med blomsterrabatter och planteringar af träd och buskar. De planterade träden äro sådana, som förekomma i Norrlands skogar, företrädesvis björkar. En annan sida är ordnad till köksträdgård; och å den del, som ligger bakom husets baksida, äro promenadgårdarna för de sjuke belägna. Dessa promenadgårdar äro väl anlagda, rymliga och ändamålsenliga.

Upsala. Under redovisningsåret har endast *en* mera omfattande reparation inom hospitalets byggnader varit af behovet påkallad, nemligen vid bad- och tvättanstalten. Huset härför, beläget vid hospitalskällans utloppsbeck i Fyrisån, hade under sista året sjunkit på midten och å ena gafveln, så att denna sista slutligen stod 8 tum lägre än

husets högsta del. Då detta berodde derpå att flere af bjelklagren i husets midt voro förruttnade jemte en del af ytterväggen, måste en ganska kostsam reparation företagas. I sammanhang med denna gjordes ock åtskilliga förbättringar i öfrigt så väl vid tvätt- som badinrättningen. Apparaten för torkning förändrades till en med armar försedd roterande spindel; bassängerna för tvätten förseddes med rörledningar både för varmt och för kallt vatten; maskinerier för mangling, vedsågning och slipning uppsattes, o. s. v. Det förtjenar anmärkas, att detta tvätthus innehåller apparater och maskinerier för ej mindre än fem serskilda ändamål: *a)* pump för vattenuppföring, ej endast för tvätt och bad, utan ock för vattenledningen inom hela hospitalshuset; *b)* torkapparatusens roterande spindel; *c)* mangel; *d)* vedsågningsapparat; *e)* slipstenar. Alla dessa apparater drivas med ett vattenhjul uti hospitalskällans afloppsbäck. Denna bäck, som fordom drifvit en qvarn, håller för nu anförda ändamål tillräckligt vatten under alla årstider, året om. — Inom hospitalets öfriga byggnader hafva endast smärre reparationsarbeten varit behöfliga, bland hvilka dock må nämnas, fortgående oljemålning af väggar uti sjukrum och korridorer till tre alnars höjd från golfven.

Under sednast förflutna 10—12 år hafva vid Upsala hospital fortgått omfattande arbeten i och för trädgårds- och parkanläggningar. De förra äro nu nära fullbordade. Fruktträdgården är till alla delar serdeles väl ordnad och rikhaltig samt en verklig prydnad för hospitalet. Köksträdgården, som anlägges å det från Ultuna kungsgård afsöndrade jordområde, blir af betydligt omfång och är ändamålsenligt belägen. Genom föryttring af produkter från fruktträdgården hafva under sednare år anläggningarna till alla delar bekostats och underhållits af sig sjelfva, och således ej förorsakat hospitalet någon utgift. Sedan de alla blifvit fullbordade, komma de att lemna ej obetydliga inkomster. Härförutom äro de ock af yttersta vigt för de sjukas behandling, emedan de gifva tillfälle till arbete i fria luften, hvilket erfararenheten vitsordat vara ett bland hufvudvilkoren för möjligheten af sinnessjukas tillfrisknande.

Uti inspektionsberättelserna för de sednaste åren har Generaldirektören fäst uppmärksamhet vid det bristfälliga skick, hvaruti det gamla hospitalshuset, den förr så kallade dårkistan, befinnes. Uti detta hus förvaras uteslutande våldsamma och osnygga qvinliga patienter. Cellerna, som äro belägna en trappa upp, utgöras endast af aflankningar, uti två rader, af ett större rum, med korridor löpande genom midten. Dessa cellers antal är tolf; väggarna mellan hvar och en af dem äro så tunna, att om en sjuk stöjar eller på ett eller annat sätt väsnas uti en cell, oroas alla de öfriga samt börja ofta nog följa exemplet. Ett dylikt förhållande inverkar högst menligt på behandlingen, och Öfverläkaren anser detta förhållande vara orsak dertill, att procenten af tillfrisknade qvinnor sedan flera år varit konstant betydligt lägre, än af tillfrisknade män. Dessa olägenheter kunna ej afhjelpas annorlunda än genom nybyggnad; men Öfverstyrelsen tvekar att för det närvarande göra framställning härom, af enahanda skäl, som här ofvan under redogörelsen för Hernösands hospital blifvit angifna.

Stockholm. Bland de till byggnaderna hörande nya arbeten af någon större betydenhet må nämnas, att en ny varmvattensapparat med tillhörande ledningar till samtliga bad- och kökslokaler blifvit uppsatt, samt att en ny källare och ett rum, båda till förvaring af trädgårdsprodukter, blifvit iordningställda. I öfrigt hafva mångfaldiga större och mindre reparationer, inom samtliga byggnader, apparater och maskiner, blifvit utförde. — Sedan under förlidet år början blifvit gjord med anläggning af köksträdgård, har härmed fortsatts till det omfång, att trädgården nu omfattar öfver ett tunnlands vidd; dess utvidgning skall än vidare fortgå; i ändamål dels att förskaffa de manliga patienterna tillfälle till arbete i fria luften, dels att förse hospitalets kök med behöfliga trädgårdsprodukter. — Å den mellan hospitalshuset och Mariebergsvägen liggande jordrymden hafva förberedande arbeten till odling blifvit vidtagna medelst gräfning af afloppsgraf och diken.

Nyköping. Under året har den nybyggda cellflygeln blifvit fullt färdig, afsynad och godkänd, samt sjuke deruti inflyttats. Den innehåller 10 cellrum, 2 sof- och 2 dagrum för osnygge, ett badrum och ett vaktrum, allt i bottenvåningen. Å vinden äro två rum, ett för sköterskan, ett för tvätterskan, jemte torkrum för tvätten och mangel. Cellerna äro 13 fot långa, 6 fot breda, 10 fot höga; väggar och golf äro oljemålade; de uppvärmas medelst kaloriferer,

eldade från korridoren, — en kalorifer gemensam för två celler. Uti hvardera sofrummet är plats för 4—5 sängar; de båda dagrummen hafva utgång till hvar sin promenadgård; dessa gårdar äro fullt rymliga och ändamålsenligt ordnade. Genom hela huset gå tvenne korridorer i kors, hvarigenom luftvexling försiggår; serskild ventilationsapparat finnes för celler och latriner. — Inom stora hospitalshuset hafva betydliga reparationer måst vidtagas. Genom förmultning uti ändarna af trossbottens bjelkar hotade taken till tvänne de största sofsalarna att instörta; det blef derföre nödvändigt att uti hvardera af dessa salar insätta under taket en bärbjelke, hvilande på tre pelare. Detta visar dock nödvändigheten af en större reparation af detta hus, hvilken likvisst måst uppskjutas af brist på tillgängliga medel. Enahanda är förhållandet med hospitalets tvätthus; det är snart alldeles obrukbart, men måste dock bibehållas, intill dess tillgångarna medgifva uppförande af ett nytt. — Det jordområde, som under 1868 inköptes för hospitalets räkning, innehållande en areal af fyra till fem tunnland, skall ordnas till köksträdgård, i ändamål att förskaffa de sjuke någon sysselsättning i fria luften. Under redovisningsåret har början härtill blifvit gjord.

Wadstena och Wexiö. Uti Berättelsen för 1868 angifves, att vid båda dessa hospital, i anseende till de omfattande ny- och tillbyggnader jemte reparationer, som vid dem under sednare år blifvit verkställda, några andra reparationsarbeten under redovisningsåret ej blefve behöfliga, än sådana som stode i samband med byggnadernas, m. m. underhåll. Vid Wexiö har dock ett nytt badhus i sjön, med bassänger och duschrum, blifvit uppfördt; äfvensom tvättanstalten blifvit väsentligt förbättrad, samt försedd med åtskilliga nya apparater.

Göteborg. Med återopande af hvad som uti den underdåniga berättelsen för 1868 blifvit anfördt, rörande början med den nya hospitalsanläggningen invid Göteborg, får Öfverstyrelsen nu lemna redogörelse för hvad som under redovisningsåret blifvit åtgjort. 1) De båda grindstugorna, innehållande bostad för portvakt och drängar jemte verkstadslokaler, äro uppförda och under tak. 2) Boställshuset för Öfverläkaren och Sysslomannen likaledes under tak, såsom ock 3) Stallbyggnaden, som tillika innefattar likbod och obduktionsrum. Dessa byggnader äro alla uppförda af trä med stående virke och brädbeslagning. 4) Administrations- och ekonomihuset, äfvensom den serskilda byggnad, som innefattar cellafdelningarna för båda könen, äro fullständigt uppförda, alla af sten, samt under tak. 5) Grundläggningen för 2:dra, 3:dje och 4:de underafdelningarnes byggnader, för såväl mankön som qvinkön, är färdig; källare och sockelmurar till dessa afdelningar äro ock fullbordade.

Vid Göteborgs gamla hospitalshus hafva ej andra åtgärder blifvit vidtagna än som varit nödvändiga för dess vidmakthållande uti beboeligt skick.

Malmö. Emedan hospitalets snickareverkstad var belägen inom qvinnoafdelningens område och det härigenom var omöjligt att vidmakthålla fullständig separation mellan könen, blef det nödigt att uppföra en ny byggnad för denna verkstad, inom mansafdelningen. Inom denna afdelning var badinrättningen så bristfällig, att den ej vidare kunde begagnas, hvadan den härtill egnade byggnaden måste nedrivas och en ny uppföras. Den nya innehåller två badrum, afklädningsrum, samt derjemte lokal för glasmästareverkstad; medelst rörledning uppvärmes badvattnet genom ångan från kökets ångpanna. Härförutom har ett större bräskjul blifvit uppfördt å vedgården; nytt plank uppsatt mellan läkarebostället och hospitalet; nya afträdeshus uppförda på tre af gårdarne; den förra snickareverkstaden ominredd till sjukrum; samt åtskilliga reparationer verkställda å hospitalets samtliga, mer eller mindre bristfälliga byggnader. Bland de sistnämnda må serskildt nämnas, att hospitalets kyrka, som förut varit mer än tillständigt ruskig, blifvit helt och hållet ominredd och försedd med predikstol, altarskrank och bänkar, allt nytt.

De på Eders Kongl. Maj:ts befallning uppgjorda ritningar med kostnadsförslag för uppförande af ett nytt hospital, invid Lund, för rikets sydligaste landskap, i stället för det nuvarande i Malmö, hafva af Öfverstyrelsen redan blifvit i underdånighet öfverlemnade.

Wisby. Några förändringar eller större reparationer hafva under redovisningsåret ej vid detta hospital varit behöfliga.

Utgifterna för nybyggnader, reparationer, förändringar och förbättringar å byggnaderna vid samtliga hospitalen — häruti ej inbegripna sådana utgifter, som utgått medelst af Riksdagarne serskildt beviljade anslag i och för nybyggnader — hafva under redovisningsåret uppgått till 23,214 R:dr 77 öre. Motsvarande summa för 1868 var 19,069 R:dr 93 öre. För närmare upplysning hänvisas till tabellen bil. E, hvarest under kolumnen »byggnader och reparationer» uppgifvas de olika belopp, som för hvarje serskildt hospital varit nödvändiga.

---

4. Beklädnad, sängutredning, inventarier.

Utredningen af beklädnadspersedlar och sängkläder är vid samtliga hospitalen i fullständigt skick. Beklädnaden är af olika beskaffenhet för vinter och sommar; olika äfven allt efter som de sjuke hafva sysselsättning inom eller utomhus. Underhållskostnaden för beklädnad och sängkläder under året har uppgått till 33,421 R:dr 26 öre. Fördelas denna summa på medeltalet dagligen vårdade sjuke, finnes, att hvarje året om upptagen sjukplats, för uppköp och underhåll af beklädnad och sängkläder, kostat 28 R:dr 40 öre. Under 1868 var denna kostnad 26 R:dr 71 öre; under 1867, 30 R:dr 45 öre. — Specificerade uppgifter öfver de olika beloppen af nu nämnde utgifter vid de serskilda hospitalen återfinnas å tab. bil. E. i kolumnen »beklädnad och sängkläder».

Utgifterna för inköp och underhåll af möbler, sängar och öfriga inventarier hafva under redovisningsåret varit 8,075 R:dr 3 öre; i medeltal för hvarje året om upptagen sjukplats 6 R:dr 86 öre. Motsvarande medeltal för 1868 var 11 R:dr 92 öre; för 1867, 8 R:dr 31 öre. Specificerade siffror för de serskilda hospitalen angifvas å tab. bil. E, i kolumnen »inventariers uppköp och underhåll».

---

5. Utspisning och mathållning.

Utspisningsstaterna hafva vid samtliga hospitalen i hufvudsak förblifvit de samma som föregående år; endast några mindre betydande förändringar hafva vidtagits, alla i afsigt att bereda de sjuke någon större omvexling i matens beskaffenhet. Äfvenledes hafva mathållningssätten förblifvit oförändrade; s. k. egen hushållning har egt rum vid Hernösands, Upsala, Stockholms, Nyköpings och Malmö hospital; vid Wadstena, Wexjö, Göteborgs och Wisby har mathållningen skett medelst entreprenad, således till ett bestämdt pris för hvarje dagportion. Det förra mathållningssättet, som först under sednare år blifvit tillämpadt, har visat sig fördelaktigt så väl för pris som för matens goda beskaffenhet. Såsom exempel på, huruledes mathållningspriset genom noggrann omtanke kan erhållas ganska lågt medelst egen hushållning, må anföras förhållandet härmed vid Stockholms hospital. För andra och tredje betalningsklassernas sjuke utgör kostnaden för de inköpta matvarorna, m. m., till hel dagportion, 33,38 öre; då härtill lägges kostnaderna för tillagningen — kökspersonal, bränsle, m. m. — 4 öre, blir hela kostnaden för en hel dagportion 37,38 öre. Då nu likvisst ej alla sjuke hafva hel dagportion, utan åtskillige endast halfportion, så, om man sammanslår utspisade hela och halfva portioner, blir medelpriset för hvarje dagportion, i ett för allt, 35,92 öre. För att visa att de sjuke med denna låga utspisningskostnad ej äro klen födda, bifogas staterna för alla olika klasser af utspisning vid hospitalet, bilaga B.

Kostnaderna för de sjukas utspisning vid samtliga hospitalen hafva ofvan blifvit angifna, äfvensom medeldag kostnaden för hvarje sjuk. Skilnaden mellan ofvan angifna totalsumma 179,425 R:dr 7 öre och den å tab. bil. E i kolumnen »underhåll» upptagna summa 194,374 R:dr 52 öre, beror deraf, att den förra summan afser endast *de sjuke*, då den sednare äfven derjemte afser *betjeningen*.

6. De sjukas sysselsättning.

Härutinnan hafva ej några förändrade anordningar under året blifvit vidtagna, mer än att, såsom ofvan blifvit omnämndt, tillfällen till arbete i fria luften blifvit mera utsträckta vid Upsala och Stockholms hospital, samt att, för dylikt ändamål, Nyköpings erhållit ett jordområde för trädgårdsanläggning. — Verkstadsarbetena vid Wadstena hospital äro, till följd af det höga sjukantallet, som der vårdas — 350 sjukplatser —, högst uppdrifna; såsom exempel härpå meddelas förteckning på under redovisningsåret inom detta hospital utförda arbeten, bilagan C.

7. Allmänna Hospitals- och Barnhusfonden.

I afseende å denna fonds inkomster och utgifter återopas bilagorna D och E, samt kapitalräkningen, bilagan F.

Sedan en privatanstalt för vården af idioter blifvit af Mamsell Emilia Carlbeck upprättad i staden Sköfde och utvidgats till det omfång, att 25 barn derstädes till vård emottogos, ansåg sig Generaldirektören, med stöd af Nådiga Stadgan, angående sinnessjukas behandling och vård, den 5 Mars 1868, § 23, uppmanad att besöka densamma, samt öfver dess beskaffenhet till Serafimer-Ordens-Gillet afgifva berättelse. Alldenstund denna anstalt icke tillkommit i den ordning högstberörda stadga föreskrifver, och det kan sättas i fråga, huruvida anstalter, egnade åt vård och uppfostran af idiotiska barn, böra hänföras under denna Stadgas bestämning »vård- och kuranstalt för sinnessjuka», syntes tvifvelaktigt, om det åläge Ordens-Gillet att om densamma taga närmare kännedom. Men då Eders Kongl. Maj:t den 29 November 1869 afgaf befallning till Ordens-Gillet att afgifva utlåtande rörande Riksdagens framställning med anledning af väckt fråga om Statsanslag för ifrågavarande anstalt, anser sig Ordens-Gillet rörande densamma nu böra lemna några närmare upplysningar. — Anstalten är inrymd uti ett tvåvånings trähus i utkanten af staden Sköfde; den har ett temligen fritt läge och tillräckligt utrymme för 25—30 elever. Med lokalen i staden är förenad en utom staden belägen jordrymd, egnad till trädgårdsskötsel för dem bland eleverna, hvilka härtill kunna användas. Anstalten utmärker sig för snygghet och ordning, och barnen behandlas med moderlig omsorg, så väl med hänsyn till undervisning, som till vården af deras fysiska helsa. Anstalten kan, såsom så nyligen upprättad, ej ännu vara annat än i åtskilliga hänseenden mindre fullständig; men den, för sitt af inre drift åtagna värf så varmt nitälskande stiftarinnan bemödar sig att efter hand införa alla önskvärda förbättringar. Vid anstalten är anställd en legitimerad läkare, som besörjer helsovården och ordnar sanitära förhållanden, samt lemnar råd vid bestämmande af dem bland inträdessökande, som böra emottagas. — Såsom bevis på det stora behofvet inom Riket af anstalter för idioters vård och uppfostran må nämnas, att under 1869 ej mindre än 91 anmälningar om inträde till anstalten ingått; endast 25 hafva blifvit till vård intagne.

Under den 19 Januari 1869 har en i hufvudstaden bildad »Skyddsförening för sinnessjuka» hos Ordens-Gillet anmält sig hafva vid slutet af år 1861 trädt i verksamhet, med till en början hufvudsakligt syfte att understödja sådana sinnessjuka, hvilka såsom tillfrisknade lemna hospitalen, men sakna tillgångar att under första tiden efter tillfrisknandet iakttaga sådana försigtighetsmått, hvarigenom återfall skulle kunna förebyggas. Så snart tillgångarna i en framtid medgifva, ämnar Föreningen utsträcka sin verksamhet, så väl till sådana behöfvande, som icke äro eller varit i åtnjutande af hospitalsvård, som ock till fattiga, från sinnessjukdom tillfrisknade personers placering, ändamålsenliga vård, tillsyn och sysselsättande, under deras öfvergång ifrån hospitalsvården till den allmänna sammanlefnaden. Då Hospitalsöfverstyrelsens åliggande är att verka *inom* hospitalen och vårda de sinnessjuka, så länge deras tillstånd kräver sådan vård, ligger Skyddsföreningens verksamhetsområde *utom* hospitalen och kan sägas vidtaga der hospitalsvården slutar. Föreningen är grundad af förre Öfverläkaren vid Danviks hospital och därhus, numera Medicinalrådet C. U. Sondén. Under en mångårig verksamhet som läkare för sinnessjuka hade han gjort den sorgliga erfarenheten, att många från sinnessjukdom tillfrisknade bringas till återfall blott genom bristande tillgångar att kunna tillbringa den första tiden efter tillfrisknandet i ostördt lugn och frihet från bekymmer. För afhjelpande af detta ogynnsamma förhållande utgick från honom redan 1853 en uppmaning till allmänheten att för det angifna ändamålet lemna bidrag. Sådana inflöte ock; den samlade summan uppgick vid 1861 års slut till nära 17,000 R:dr. Sedan denna tid hafva årligen understöd blifvit utdelade, och dessas belopp hafva ökats allt efter som fonden förökats till dess nuvarande belopp, omkring 22,000 R:dr. Först med 1866 antogs vid understödets fördelning en mera bestämd norm, i det att Föreningen beslöt att öfverlemna vissa belopp till Öfverläkarne vid hvar och ett af rikets nio hospital, under medgifvande för desse att, i öfveresstämmelse med de grunder Föreningen uppgifvit, fördela medlen till från hospitalen utgående tillfrisknade. Under 1868 utdelades på detta sätt 910 R:dr, till 81 såsom friska utskrifne, under 1869, 920 R:dr till 74 personer.

Serafimer-Ordens-Gillet framhårdar med djupaste vördnad, trohet och nit,

Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Eders Kongl. Maj:ts

underdånigste, tropligtigste
undersåter och tjänare

G. A. Sparre. L. Manderström. O. I. Fåhræus. J. M. Björnstjerna. Magnus Huss.

Stockholm den 19 December 1870

T. A. Billbergh.

Redogörelse för sjukvården å Rikets samtliga Anstalter för sinnessjukas behandling under år 1869;

af

Generaldirektören öfver dessa Anstalter.

§ 1.

Öfersigt öfver antalet vårdade å samtliga anstalter för sinnessjukas behandling under år 1869.

Tab. 1.

	Antal befintliga sjukplatser vid årets början ^{*)} .	Qvarliggande sjuke från år 1868.			Intagne under 1869.			Summa vårdade under 1869.			Afförde under 1869.			Qvarliggande till 1870.		
		m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.
Hernösands.....	114	64	48	112	3	6	9	67	54	121	5	7	12	62	47	109
Upsala	140	70	73	143	28	25	53	98	98	196	26	29	55	72	69	141
Stockholms	164	74	77	151	28	18	46	102	95	197	22	12	34	80	83	163
Nyköpings	60	28	32	60	8	5	13	36	37	73	7	10	17	29	27	56
Wadstena.....	326	155	157	312	20	20	40	175	177	352	21	24	45	154	153	307
Wexjö	166	86	80	166	11	15	26	97	95	192	12	16	28	85	79	164
Göteborgs.....	60	27	31	58	8	4	12	35	35	70	8	2	10	27	33	60
Malmö	160	71	84	155	40	38	78	111	122	233	32	46	78	79	76	155
Wisby	20	9	7	16	2	4	6	11	11	22	1	4	5	10	7	17
Summa	1210	584	589	1173	148	135	283	732	724	1456	134	150	284	598	574	1172

1. *Antalet befintliga sjukplatser vid årets början.*

Enligt hvad uti redogörelsen för år 1868 blifvit anfördt, hade Öfverstyrelsen ansett sig af finansiella skäl nödsakad, att redan från slutet af Januari månad nämnde år nedsätta sjukplatsernas antal inom andra och tredje betalningsklasserna från 1252 till 1140, under det att antalet inom första betalningsklassen förblef oförändradt, nemligen 70. Af de 1322 sjukplatser, hvilka vid 1868 års början funnos, skulle således, allt efter som utskrifningar kunde ske, 112 indragas. Vid 1869 års början voro derföre blott 1210 platser tillgängliga för sjukas intagning; af dessa tillhörde 70 första betalningsklassen, 1140 andra och tredje betalningsklasserna. Under loppet af året medgäfvo dock tillgångarna att åter höja sjukantalet med 40, eller till 1250, hvilket således är det antal, som fanns tillgängligt vid 1869 års slut. Dessa 1250 platser voro på följande sätt fördelade mellan anstalterna: Hernösands 114, Upsala 148, Stockholms 172, Nyköpings 60, Wadstena 338, Wexjö 174, Göteborgs 64, Malmö 160, Wisby 20.

^{*)} Å motsvarande tabell uti redogörelsen för år 1868 står: vid årets slut; i stället för: vid årets början.

2. *Qvarliggande sjuke från år 1868.*

Vid redovisningsårets början voro å samtliga anstalter qvarliggande från föregående år 1173 sjuke: 584 män, 589 kvinnor; 49,70 % af de förre, 50,30 % af de sednare. Från 1867 qvarlågo till 1868, 1271, hvadan antalet sjuke vid början af 1869 var med 98 lägre än det var vid början af 1868.

3. *Intagne under 1869.*

De intagnes antal har varit 283: 148 män, 135 kvinnor; 52,30 % af de förre, 47,70 % af de sednare. Under 1868 var de intagnes antal 286, således endast med 3 högre än under redovisningsåret. De intagne utgöra 19,43 % af de vårdade; under 1868, 18,36 %.

4. *Antalet vårdade under 1869.*

Detta antal har varit 1456: 732 män, 724 kvinnor; 50,27 % af de förre, 49,73 % af de sednare. Antalet vårdade under 1868 uppgick till 1557; således hafva 101 färre blifvit vårdade under 1869 än under 1868; detta såsom följd af den nyss anförda indragningen af sjukplatser.

5. *Afförde under 1869.*

Afförde hafva blifvit 284: 134 män, 150 kvinnor; 47,18 % af de förre, 52,82 % af de sednare. Under 1868 blefvo 384 afförde, således 100 flere. De under redovisningsåret afförde utgöra 19,50 % af de vårdade; under 1868, 24,66 %.

6. *Qvarliggande till 1870.*

Vid 1869 års slut vårdades å samtliga anstalter 1172, hvilka således qvarlågo till 1870. Af dessa voro 598 män, 574 kvinnor; 51,02 % af de förre, 48,98 % af de sednare. Som antalet qvarliggande från 1868 till 1869 var 1173, följer att *en* mindre vårdades vid 1869 års slut än vid dess början. Bland de vid redovisningsårets slut qvarliggande tillhörde 44 första betalningsklassen; antalet inom de öfriga klasserna var således 1128.

Vid jemförelse mellan nu lemnade uppgifter för 1869 och motsvarande uppgifter uti redogörelsen för 1868 finnes:

- att antalet sjukplatser under redovisningsåret blifvit ökad med 40, från 1210 till 1250; tillökningen utslutande beräknad för andra och tredje betalningsklasserna;
- att de intagnes antal under 1869 är 3 lägre än det var under 1868;
- att hela antalet vårdade under 1869 är 101 lägre än det var under 1868;
- att under 1869 affördes 100 färre än under 1868;
- att antalet qvarliggande från 1869 till 1870 är *en* lägre än motsvarande antal från 1868 till 1869;
- att af de tillgängliga 1250 sjukplatserna voro vid årets slut obesatta 78. Af dessa tillhörde 26 första betalningsklassen; 52 de öfriga klasserna.

---

§ 2.

Öfversigt af sjukdomsformerna, hvilka förekommit bland vårdade å samtliga anstalter för sinnessjukas
behandling under år 1869.

Tab. 2.

	Ursinne, <i>Mania.</i>			Tungsinne, <i>Melancholia.</i>			Vansinne, <i>Ecnia.</i>			Förryckhet, <i>Paranoia.</i>			Svagsinnet, <i>Dementia.</i>			Fänighet, <i>Idiotia.</i>			Allmän förlamning, <i>Paralysis generalis.</i>			Fallandesot, <i>Epilepsia.</i>		
	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.
Hernösands	14	14	28	7	12	19	4	1	5	17	6	23	23	16	39	1	2	3	—	—	—	1	3	4
Upsala	27	40	67	25	24	49	10	6	16	13	11	24	8	6	14	4	6	10	3	—	3	8	5	13
Stockholms	30	38	68	30	31	61	13	8	21	14	7	21	1	6	7	1	—	1	10	2	12	3	3	6
Nyköpings	5	5	10	3	10	13	3	1	4	10	8	18	6	6	12	5	4	9	—	—	—	4	3	7
Wadstena	32	40	72	18	23	41	23	17	40	13	15	28	41	35	76	25	32	57	2	—	2	21	15	36
Wexjö	22	25	47	10	15	25	24	12	36	14	7	21	17	30	47	6	1	7	—	—	—	4	5	9
Göteborgs	12	7	19	10	6	16	1	1	2	3	6	9	2	3	5	4	9	13	—	—	—	3	3	6
Malmö	13	24	37	25	32	57	15	29	44	36	21	57	15	12	27	3	1	4	1	—	1	3	3	6
Wisby	5	6	11	1	5	6	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	1	1	—	1	2	—	2
Summa	160	199	359	129	158	287	93	75	168	121	81	202	113	114	227	50	55	105	17	2	19	49	40	89

1456

1. *Ursinne.* De med denna sjukdomsform vårdades antal har varit 359: 160 män, 199 kvinnor; 44,57 % af de förre, 55,43 % af de sednare. I förhållande till *alla* vårdade utgöra de hithörande 24,66 %; 21,85 % af vårdade män, 27,47 % af vårdade kvinnor. Under de sista nio åren har städse antalet af för ursinne vårdade utgjort omkring en fjerdedel af *alla* vårdade, äfvensom ock kvinnornas antal alltid varit några procent högre än männernas. Inom de serskilda större anstalterna har antalet af för ursinne vårdade i förhållande till öfriga vårdade varit högst vid Stockholms och Upsala, neml. 34,51 % å den förre, 34,18 % å den sednare.

2. *Tungsinne.* Härunder hörande sjuke hafva varit 287: 129 män, 158 kvinnor; 45,00 % af de förre, 55,00 % af de sednare. Af *alla* vårdade utgöra de tungsinnige 19,71 %; 17,62 % af vårdade män, 21,82 % af vårdade kvinnor. Alla de sednaste åren hafva utvisat ungefär enahanda förhållande som redovisningsåret, att neml. de tungsinnige utgöra omkring en femtedel af *alla* vårdade; under de sista tvenne åren har kvinnornas antal varit högre än männernas. Inom de större anstalterna är de tungsinniges förhållande till *alla* vårdade störst vid Stockholms, Upsala och Malmö; respektive 30,96 %; 25,00 %; 24,46 %.

För *ursinne* och för *tungsinne* vårdade utgöra tillhopa 44,37 % af *alla* vårdade; 39,48 % af vårdade män, 49,30 % af vårdade kvinnor. Under 1868 voro de respektive siffrorna: 44,83 %; 40,26 %; 49,52 %.

3. *Vansinne.* Under denna rubrik äro uppförda 168: 93 män, 75 kvinnor; 55,36 % af de förre, 44,64 % af de sednare; 11,53 % af *alla* vårdade; 12,70 % af vårdade män, 10,36 % af vårdade kvinnor. Under 1868 motsvaras de tre sista talen af 9,57 %; 10,96 %; 8,18 %.

4. *Förryckhet.* 202 vårdade: 121 män, 81 kvinnor; respektive 59,90 %, 40,10 %. Af *alla* vårdade 13,88 %; 16,53 % af vårdade män, 11,18 % af vårdade kvinnor. Motsvarande tal under 1868 voro: 12,08 %; 15,22 %; 10,74 %.

5. *Svagsinnet.* 227 vårdade: 113 män, 114 kvinnor. Af *alla* vårdade 15,59 %; 15,43 % af vårdade män, 15,74 % af vårdade kvinnor. Talen för 1868 voro: 16,63 %; 15,86 %; 17,39 %.

6. *Fänighet.* 105 vårdade: 50 män, 55 kvinnor. Af *alla* vårdade 7,22 %; af vårdade män 6,83 %, af vårdade kvinnor 7,60 %. Under 1868 voro motsvarande tal: 8,60 %; 8,64 %; 8,56 %.

7. *Allmän förlamning.* Af 19 vårdade voro 17 män, 2 kvinnor; 1,30 % af *alla* vårdade; 2,32 % af vårdade män, 0,27 % af vårdade kvinnor. Motsvarande tal för 1868: 1,48 %; 2,83 %; 0,13 %.

8. *Fallandesot.* 89 vårdade; 49 af manligt kön, 40 af qvinligt; 6,11 % af *alla* vårdade; 6,69 % af vårdade män, 5,52 % af vårdade kvinnor. Motsvarande tal för 1868 voro: 5,91 %; 6,45 %; 5,37 %.

Sälunda hafva, af *alla vårdade*, 24,66 % haft *ursinne*; 19,71 % *tungsinne*; 11,53 % *vansinne*; 13,88 % *förryckthet*; 15,59 % *svagsinnet*; 7,22 % *fänighet*; 1,30 % *allmän förlamning*, samt 6,11 % *fallandesot*.

Öfversigt öfver komplikationer med sinnessjukdom, hvilka bland fallsotssjuka förekommit under år 1869.

Tab. 2.

	Vårdade under år 1869.			Komplikationer.											
				Ursinne.		Tungsinne.		Förryckthet.		Svagsinnet.		Fänighet.		Icke uppgifven.	
	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Hernösands	1	3	4	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
Upsala	8	5	13	7	4	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Stockholms	3	3	6	3	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—
Nyköpings	4	3	7	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	3
Wadstena	21	15	36	3	1	—	—	—	—	9	3	9	11	—	—
Wexjö	4	5	9	4	3	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—
Göteborgs	3	3	6	1	—	1	1	—	1	—	—	1	1	—	—
Malmö	3	3	6	2	1	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—
Wisby	2	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	49	40	89	25	11	1	1	—	1	10	8	12	15	1	4

89

Öfversigt öfver å samtliga anstalter för sinnes-

Tab. 4.

Sjukdomsform.	Anstalt.											Årstid för insjuknandet.																						
	Hernösands.		Upsala.		Stockholms.		Nyköpings.		Wadstena.		Wexjö.		Göteborgs.		Malmö.		Wisby.		Summa intagne.		Januari.	Februari.	Mars.	April.	Maj.	Juni.	Juli.	Augusti.	September.	Oktober.	November.	December.	Okänd.	
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	S:a.															
Ursinne. <i>Mania</i>	3	1	12	12	10	10	5	2	8	11	7	7	4	—	11	14	—	2	60	59	119	15	9	10	9	8	8	7	5	9	6	7	11	15
Tungsinne. <i>Melancholia</i>	—	4	10	9	10	4	—	3	4	5	—	4	3	2	16	16	1	2	44	49	93	7	6	5	7	9	12	5	4	5	5	6	8	14
Vansinne. <i>Ecnosis</i>	—	—	3	4	1	—	1	—	4	—	1	2	1	1	8	7	—	—	19	14	33	2	2	—	1	2	3	1	1	5	3	2	5	6
Förryckthet. <i>Paranoia</i>	1	—	—	3	1	1	—	—	—	1	1	—	—	—	2	—	—	—	7	3	10	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	7
Svagsinnet. <i>Dementia</i>	—	—	—	—	1	—	—	3	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	3	5	8	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	5	
Fänighet. <i>Idiotia</i>	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	2	2	4	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	2	
Allmän förlamning. <i>Paralysis generalis</i>	—	1	—	3	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	7	1	8	—	1	1	1	—	1	—	—	2	1	—	—	1
Fallandesot. <i>Epilepsia</i>	—	2	—	1	1	—	—	—	—	2	1	—	—	1	—	—	—	—	6	2	8	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	6	
Summa	3	6	28	25	28	18	8	5	20	20	11	15	8	4	40	38	2	4	148	135	283	27	18	16	18	19	24	13	10	20	19	18	25	56

Antalet intagne å alla anstalter tillhopa är ofvan anfördt; för hvarje särskild anstalt lemna denna tabell specificerad upplysning. Högsta antalet intagne förekommer å Malmö med 78, d. ä. 33 % af de vårdade; dernäst å Upsala med 53, d. ä. 27 % af de vårdade; Stockholms med 46, d. ä. 23 % af de vårdade, o. s. v. Lägsta antalet intagne, relativt till antalet vårdade, har varit å Hernösands med 7 %, å Wadstena med 11 %. Här af följer, att den största omsättningen af sjuke egt rum å Malmö anstalt, den minsta å Hernösands.

1. *Sjukdomsformerna.* a) *Ursinne.* Af 119 intagne voro 60 män, 59 qvinnor; 42,04 % af alla intagne; 40,54 % af intagne män, 43,70 % af intagna qvinnor. Motsvarande tal för 1868 voro: 42,65 %; 41,38 %; 43,97 %. — Förhållandet mellan *intagne* och *vårdade* för ursinne har varit, att de förre utgöra 33,18 % af de sednare, d. v. s. en tredjedel.

Högsta antalet intagne uti ursinne har varit å Malmö, nemligen 25, dernäst å Upsala 24, å Stockholms 20, o. s. v. Relativt åter till *alla* intagne å hvarje särskild anstalt blir förhållandet, att af de intagne å Hernösands hade 44 % ursinne; å Upsala 45 %; å Stockholms 43 %; å Nyköpings 54 %; å Wadstena 48 %; å Wexiö 54 %; å Göteborgs 33 %; å Malmö 32 %; å Wisby 33 %.

b) *Tungsinne.* 93 intagne; 44 män, 49 qvinnor; 32,86 % af alla intagne; 29,73 % af intagne män, 36,29 % af intagna qvinnor. Motsvarande tal för 1868 voro: 32,17 %; 28,27 %; 36,17 %. Förhållandet mellan *intagne* och *vårdade* i denna form utvisar, att de förre utgöra 32,40 % af de sednare.

Å Malmö anstalt har högsta antalet tungsinnige blifvit intagne, 32, d. ä. 41 % af alla å denna anstalt intagne; dernäst å Upsala 35 %; å Stockholms 30 %, o. s. v.

Uti *ursinne* och *tungsinne* hafva tillhopa 212 blifvit intagne, d. ä. 74,90 % af alla intagne. För 1868 voro dessa siffror 214 och 74,81 %. Förhållandet mellan *intagne* och *vårdade* uti dessa båda former tillhopa har varit, att de förre utgöra 32,82 % af de sednare.

c) *Vansinne.* 33 intagne; 19 män, 14 qvinnor; 11,66 % af alla intagne; 12,83 % af intagne män, 10,37 % af intagna qvinnor.

d) *Förryckthet.* 10 intagne utgöra 3,53 % af alla intagne. — Med *svagsintheit* äro 8 intagne, 2,82 % af alla intagne; med *fånighet* 1,41 %; med *allmän förlamning* 2,82 %, med *fällandesot* äfvenledes 2,82 %. — Motsvarande tal för 1868 voro: 3,49 %; 6,99 %; 4,54 %; 1,74 %; 1,40 %.

2. *Årstid för insjuknandet bland de intagne.* Bland de 283 intagne har årstiden för insjuknandet kunnat bestämmas för 227, d. v. s. för 80 %. Under 1868 kunde dylikt bestämmande ega rum endast för 66 %. Högsta antalet sjukdomsfall har inträffat under Januari, December och Juni månader; det lägsta under Augusti. — Under första kvartalet hafva 61 insjuknat; under andra 61; under tredje 43; under fjerde 62.

Under *de sednaste nio åren* hafva årstiderna för insjuknande uti *ursinne* och *tungsinne* varit följande:

Under 1:sta kvartalet.		Under 2:dra kvartalet.		Under 3:dje kvartalet.		Under 4:de kvartalet.	
Uti ursinne.	Uti tungsinne.	Uti ursinne.	Uti tungsinne.	Uti ursinne.	Uti tungsinne.	Uti ursinne.	Uti tungsinne.
219	139	246	207	185	133	172	145
358		453		318		317	

April, Maj och Juni månader utvisa sålunda högsta antalet insjuknade uti *ursinne* och *tungsinne*; dernäst årets första tre månader; de sex sista hafva det relativt lägsta antalet. Af hela antalet af insjuknade, uppträdde sjukdomen hos 24,75 % under första kvartalet, hos 31,35 % under det andra, hos 21,99 % under det tredje samt hos 21,91 % under det fjerde.

3. *Ålder vid intagningen.* Härmed är förhållandet följande:

11—20 lefnadsåret.	21—30.	31—40.	41—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
8,48 %	30,39 %	25,44 %	24,38 %	8,48 %	1,77 %	1,06 %

Att högsta antalet intagne hafva åldern mellan 21—30 år, är ett konstateradt förhållande, äfvensom ock att antalet aftager för hvarje årtionde efter detta, likvisst föga betydande under 31—40 och 41—50, men med ett hastigt fall efter 50:de året. Enahanda anmärkning, som under flera föregående år blifvit gjord, att nemligen de intagna kvinnornas antal är, efter 40:de året, betydligt öfvervägande männernas, har äfven under detta år bekräftats, enär männernas antal från 41 år till öfver 70 år är 39, kvinnornas åter 62. — Beträffande åldern bland intagne uti ursinne och tungsinne utvisar tabellen, att högsta antalet inom båda dessa sjukdomsformer varit mellan 21—30 år, 33,61 % af de uti ursinne intagne, 33,33 % af de uti tungsinne.

4. *Sjukdomens bestånd före intagningen.* Huru länge sjukdomen före intagningen bland de intagne varat, derom har upplysning erhållits uti 262 fall af 283, således uti 92,58 %; under 1868 uti 97,20 %. De olika beståndstiderna, bland de 262 med kända sådana, utvisas enligt följande:

Under 3 månader.	3—12 månader.	1—2 år.	2—3.	3—4.	4—5.	Öfver 5 år.
38,92 %	24,82 %	8,78 %	5,34 %	2,29 %	2,29 %	17,56 %

Inom de tre första månaderna från sjukdomens utbrott hafva således å anstalterna intagits ej mindre än omkring två femtedelar af alla intagne; ett ganska lyckligt förhållande i och för utsigterna till de sjukas mera sannolika botlighet; under 1868 var motsvarande tal 31,82 % samt under 1867, 30,68 %. Inom första året från insjuknandet hafva 63,74 % d. ä. nära två tredjedelar, blifvit intagne. Äfven efter 5 års duration och derutöfver har ett ej obetydligt antal måst intagas. — Intagne med *ursinne* inom tre månader från utbrottet utgöra 55,08 % af alla med ursinne intagne; under 1868 var denna siffra 52,46 %. Intagne med *tungsinne* inom nämnde tid äro 33,33 % af alla med denna form intagne; under 1868, 25,00 %.

5. *Antalet förutgångna anfall före intagningen.* Bland de 283 under året intagne har förhållandet härutinnan kunnat utredas uti 249 fall, d. ä. uti 88,00 %; under 1868 uti 88,81 %. Förhållandet med de recidiverande fallen, bland dem der förhållandet härutinnan blifvit konstateradt, är följande:

Första gången insjuknade.	Andra gången.	Tredje gången.	Fjerde gången.	Femte gången och derutöfver.
65,48 %	17,67 %	5,62 %	4,42 %	6,83 %

De för första gången uppträdande fallen förhålla sig sålunda till de recidiverande som 65,46 till 34,54. Förhållandet under 1868 var föga afvikande, nemligen som 65,75 till 34,25; under 1867 var det åter något gynnsammare, nemligen som 71,52 till 28,44.

Bland de 119, hvilka under året intagits med *ursinne*, har förhållandet med förutgångna anfall kunnat bestämmas uti 108 fall, d. ä. uti 90,68 %; af dessa voro:

Första gången insjuknade.	Andra gången.	Tredje gången.	Fjerde gången.	Femte gången och derutöfver.
52,78 %	21,30 %	5,55 %	8,33 %	12,04 %

Antalet för första gången insjuknade uti ursinne, bland under året intagne, förhåller sig således till antalet recidiv, som 52,78 förhåller sig till 47,22. Under 1868 var detta förhållande som 48,15 till 51,85; recidivernas antal

efter första anfallet af ursinne, är således under redovisningsåret något lägre än det var under 1868. — Om man enligt den erfarenhet, som under de sednare åren erhållits, från förhållandet bland intagne med ursinne får draga en allmän slutsats om frekvensen af recidiver bland tillfrisknade i denna sjukdomsform, blir en sådan slutsats föga tillfredsställande, neml. att omkring hälften af dessa tillfrisknade förr eller sednare återfaller i samma sjukdom.

Bland de med *tungsinne* intagne, 93, hafva uppgifter erhållits uti förevarande hänseende om 81, således om 87,09 %; under 1868 om 89,13 %. Bland redovisningsårets intagne har förhållandet varit:

Första gången insjuknade.	Andra gången.	Tredje gången.	Fjerde gången.	Femte gången och derutöver.
71,61 %	19,15 %	4,94 %	2,47 %	1,23 %

I denna sjukdomsform har således antalet af dem, som första gången insjuknat, förhållit sig till antalet af de recidiverande fallen, som 71,61 till 28,39; under 1868, som 70,73 till 29,27. De båda åren öfverensstämma således i det närmaste med hvarandra. Söker man af nu angifna siffror, i likhet med hvad ofvan gjorts rörande ursinne, draga en allmän slutsats om förhållandet med recidiven bland tillfrisknade från *tungsinne*, skulle den blifva, att något öfver en fjerdedel af tillfrisknade från *tungsinne* förr eller sednare återfaller i enahanda sjukdom. — Bland sjuke med *ursinne*, som vårdas å anstalterna och derifrån utskrifvas såsom återställda, skulle således hvarannan antagligen få recidiv; bland sjuke med *tungsinne* endast hvar fjerde.

§ 4.

Uppgift på åldern, då sinnessjukdom för första gången uppträdt bland de under år 1869 intagne.

Tab. 5.

Sjukdomsform.	Under 15 år.		15—20.		21—25.		26—30.		31—40.		41—50.		51—60.		61—70.		Öfver 70 år.		Okänd.		Summa.			
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	s.a.	
Ursinne. <i>Mania</i>	1	1	10	7	16	12	6	3	4	18	5	9	4	3	2	1	1	—	11	5	60	59	119	
Tungsinne. <i>Melancholia</i>	1	—	7	2	9	5	8	4	8	14	4	17	1	1	1	—	—	—	5	6	44	49	93	
Vansinne. <i>Ecnoia</i>	—	—	4	1	2	2	5	4	4	2	—	4	—	1	—	—	—	—	4	—	19	14	33	
Förryckthet. <i>Paranoia</i>	1	—	—	—	4	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	7	3	10	
Svagsinnet. <i>Dementia</i>	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	5	8	
Fånighet. <i>Idiotia</i>	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	2	4
Allmän förlamning. <i>Paralysis generalis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	4	1	1	—	—	—	—	—	1	—	7	1	8	
Fallandesot. <i>Epilepsia</i>	3	—	—	—	1	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	6	2	8	
Summa	8	3	21	10	32	21	20	11	20	34	13	32	6	5	3	1	1	1	24	17	148	135	283	

Åldern, då sinnessjukdom för första gången uppträdt, har bland de under 1869 intagne kunnat bestämmas hos 242 af 283, således uti 85,51 %; 83,78 % af intagne män, 87,41 % af intagna qvinnor. Förhållandet bland de bestämda fallen är följande:

Under 15 år.	Mellan 15—20.	21—25.	26—30.	31—40.	41—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
4,55 %	12,81 %	21,90 %	12,81 %	22,32 %	18,59 %	4,55 %	1,65 %	0,82 %

Häraf skulle såsom slutsatser kunna dragas: *att* största fallenheten för insjuknande uti sinnessjukdom eger rum före det 50:de året, deremot mera undantagsvis efter denna ålder; (af de intagne med känd uppkomstålder tillhöra nemligen 93 % den förra kategorien, 7 % den sednare): *att* de talrikaste fallen förekomma under decenniet 21—30, utgörande 34,71 % af alla intagne, således öfver en tredjedel: *att* förra hälften af detta decennium har mera än en femtedel af alla fallen, den sednare en åttondedel: och *att* således inom alla åldrar fallenheten för sinnessjukdom är störst under åldersperioden 21—30, och inom denna period från det 21:sta till och med det 25:te året. Härefter i ordning skulle följa decenniet 31—40, så 41—50, o. s. v.

Bland de 119 med *ursinne* intagne har åldern vid sjukdomens första uppträdande kunnat bestämmas för 103: för desse har följande förhållande egt rum:

Under 15 år.	Mellan 15—20.	21—25.	26—30.	31—40.	41—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
1,94 %	16,51 %	27,18 %	8,74 %	21,46 %	13,59 %	6,80 %	2,91 %	0,97 %

Bland dessa tillhöra 90 % åldern före 50 år, 10 % efter detta år. Decenniet 15—25 har ej mindre än 43,69 % af alla; således måste största fallenheten för insjuknande uti ursinne finnas inom detta decennium och speciellt inom dess sednare hälft, d. ä. qvinqvenniet 21—25, inom hvilken ålder mera än en fjerdedel af alla intagne insjuknat; inom qvinqvenniet 15—20 förekommer en sjettedel af alla intagne.

Af 93 med *tungsinne* intagne har ifrågavarande förhållande med åldern blifvit utredt för 82. Förhållandet bland desse är följande:

Under 15 år.	Mellan 15—20.	21—25.	26—30.	31—40.	41—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
1,22 %	10,98 %	17,07 %	14,63 %	26,87 %	25,61 %	2,44 %	1,22 %	0,00 %

Häraf synes att 96 % insjuknat före 50:de året, 4 % efter detta. Högsta antalet faller inom decenniet 21—30, med 31,70 % af de intagne, således betydligt lägre än under decenniet 15—25 för ursinne, hvilket för den formen var den åldersperiod, under hvilken de talrikaste fall förekommit. De tvenne decennierna 31—40 och 41—50 hafva tillsammans 52,44 % af de intagne, mot 34,95 % under samma åldersperioder för ursinne. Fallenheten för tungsinne synes till följd häraf vara störst mellan 31:sta och 50:de året. Med detta sistnämnda år synes som denna fallenhet skulle nära nog aldeles försvinna.

Öfversigt öfver från samtliga anstalter för sinnes-

Tab. 6.

Sjukdomsform vid intagningen.	Anstalt.																				T i l l																
	Hernösands.		Upsala.		Stockholms.		Nyköpings.		Wadstena.		Wexjö.		Göteborgs.		Malmö.		Wisby.		Summa afförde.		Alder.																
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	s.a.	I 11:te—20:de lefnadsåret.		21—30.		31—40.		41—50.		51—60.		61—70.		Öfver 70 år.			
Ursinne. <i>Mania</i>	1	3	11	9	10	6	3	2	6	8	6	6	2	1	8	16	—	2	47	53	100	6	6	15	10	3	8	5	6	1	4	1	4	1	—		
Tungsinne. <i>Melancholia</i>	1	3	11	12	7	4	1	5	5	8	4	5	2	—	14	19	—	2	45	58	103	3	2	10	5	6	9	4	18	1	2	—	—	—	—		
Vansinne. <i>Ecnoia</i>	1	—	1	2	1	1	1	1	2	2	—	3	1	—	1	3	—	—	8	12	20	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Förryckthet. <i>Paranoia</i>	—	—	1	2	1	—	—	—	3	—	2	—	—	—	5	3	—	—	12	5	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Svagsinnet. <i>Dementia</i>	2	1	—	2	—	—	—	—	2	4	—	2	1	—	1	4	—	—	6	13	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Fånighet. <i>Idiotia</i>	—	—	1	1	—	—	—	1	—	2	—	—	—	2	—	1	1	—	—	7	2	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Allmän förlamning. <i>Paralysis generalis</i>	—	—	1	—	3	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	7	1	8	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Fallandesot. <i>Epilepsia</i>	—	—	—	1	—	—	1	—	1	—	2	—	—	—	1	1	—	—	2	5	7	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Okänd.....	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	5	7	26	29	22	12	7	10	21	24	12	16	8	2	32	46	1	4	134	150	284	11	8	26	15	9	18	11	24	2	6	1	4	1	—		

Enligt hvad redan ofvan, § 1 mom. 5, blifvit angifvet, hafva de afförde utgjort 19.50 % af de vårdade; under 1868 utgjorde de 24.66 %. Endast hvar femte vårdad har sålunda under redovisningsåret blifvit afförd, antingen såsom tillfrisknad, förbättrad, obotlig eller död. — Förhållandet mellan afförde och vårdade vid de serskilda anstalterna har varit:

Hernösands.	Upsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexjö.	Göteborgs.	Malmö.	Wisby.
9,92 %	28,06 %	17,25 %	23,30 %	12,78 %	14,79 %	14,28 %	33,51 %	22,79 %

Högsta antalet afförde, i förhållande till vårdade, har förekommit å anstalterna i Malmö, Upsala och Nyköping; det lägsta å de i Hernösand, Wadstena och Göteborg; d. v. s. att den lifligaste omsättningen varit å de förre, den minst lifliga å de sednare.

Med hänsyn till sjukdomsformerna *ursinne* och *tungsinne* hafva, af de med *ursinne* vårdade, 27,85 % blifvit afförde, af de med *tungsinne* 35,89 %.

1. *Afförde tillfrisknade.* a) *De tillfrisknades antal.* Af alla vårdade hafva 136 lemnat anstalterna såsom till helsan återställda, 61 män, 75 qvinnor; 9,34 % af alla vårdade; 8,33 % af vårdade män, 10,36 % af vårdade qvinnor. — Motsvarande tal för 1868 voro 10,27 %; 10,19 %; 10,35 %. — Resultatet af behandlingen, med afseende å öfvergång till helsa, är sålunda något mindre gynnsamt under redovisningsåret än det var under det föregående.

Af de med *ursinne* vårdade hafva 19,71 % tillfrisknat, d. v. s. hvar femte; af de med *tungsinne* 24,38 %, d. v. s. hvar fjerde. Under 1868 var detta förhållande omvänt, enär då hvar fjerde tillfrisknade från *ursinne*, hvar sjetten från *tungsinne*.

b) *De tillfrisknades ålder.* Jemföres de tillfrisknades antal inom hvarje åldersperiod med antalet af alla inom motsvarande period vårdade, enligt tab. 8, erhålles följande öfversigt:

I 11:te—20:de lefnadsåret.	21—30.	31—40.	41—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
41,30 %	14,23 %	6,49 %	8,91 %	4,49 %	5,49 %	3,23 %

ursinne hafva 71,21 % tillfrisknat inom första året från sjukdomens uppkomst; från *tungsinne* 66,07 %, då nemligen de fall, der sjukdomens bestånd ej kunnat bestämmas, blifvit frånräknade. — Under 1868 tillfrisknade 60,63 % inom första året efter sjukdomens första uppträdande.

2. *Afförde förbättrade*. Dessas antal är 57, d. ä. 20,07 % af alla afförde; 3,91 % af alla vårdade. Motsvarande tal för 1868 voro: 19,53 %; 4,68 %.

3. *Afförde oförbättrade och obollige*. Hithörande äro 35, d. ä. 12,32 % af alla afförde; 2,40 % af alla vårdade. Under 1868: 21,61 % och 5,33 %.

Öfversigt öfver å samtliga anstalter för sinnes-

Tab. 7.

Sjukdomsform vid intagningen.	Anstalt.											Ålder.							Vistelsetid.																								
	Höröfverande.	Fpside.	Stockholms.			Nyköpings.			Wadstena.		Westra.	Göteborgs.	Malmö.	Wishy.	Summa affidne.	21—30 år.	31—40.	41—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.	Under 1 år.			16—20.	Öfver 20 år.																	
			m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.							q.	m.	q.			m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.									
Ursinne. <i>Mania</i>	1	—	1	—	1	—	1	1	—	1	1	2	—	3	7	10	—	1	1	1	—	1	3	1	—	1	2	3	—	2	1	1	—	—	—	—	1						
Tungsinne. <i>Melancholia</i>	—	2	1	1	1	—	1	2	—	2	—	—	—	1	—	7	4	11	3	—	1	—	2	2	1	1	—	1	—	3	1	3	1	1	1	—	—	—					
Vansinne. <i>Ecnia</i>	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—						
Förryckthet. <i>Paranoia</i>	—	—	1	—	—	—	3	—	1	—	—	1	2	—	5	3	8	1	1	—	—	2	1	1	1	1	—	—	—	—	1	1	2	2	—	1	1						
Svagsinnet. <i>Dementia</i>	2	1	—	1	—	—	2	3	—	—	—	1	—	—	5	5	10	1	—	3	—	1	2	—	1	—	1	—	4	2	—	1	1	1	—	—	1						
Fånighet. <i>Idiotia</i>	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—						
Allmän förlamning. <i>Paralysis generalis</i>	—	1	—	2	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	5	1	6	—	—	1	1	4	—	—	—	—	—	3	1	2	—	—	—	—	—	—	—						
Fallandesot. <i>Epilepsia</i>	—	—	1	—	1	1	—	2	—	—	—	1	—	—	1	5	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	3	—	—	—	—	1						
Summa:	3	1	3	5	3	4	2	3	9	7	3	1	2	4	5	—	28	28	56	8	5	6	4	9	7	3	6	2	4	—	2	8	9	9	7	5	9	3	1	1	—	2	2

1. *Antalet affidne*. Dödlighetsförhållandet i allmänhet är redan uti föregående § angifvet; för detsamma inom hvarje serskild anstalt redogöres uti följande §. Här anmärkes endast, att dödlighetsprocenten för redovisningsåret — 3,84 % af alla vårdade — är den lägsta, som under de sednaste nio åren förekommit; under 1868 var denna procent 4,37; under åren 1861—1867 hade den aldrig varit under 5 %. men väl, tvenne år, öfver 6 %. Denna i allmänhet låga dödlighet är ett bevis på den goda vård, de sinnessjuka å de åt dem egnade anstalter åtnjuta. — Bland dem som under redovisningsåret vårdats för *ursinne* hafva 2,78 % affidit; bland dem uti *tungsinne* 3,83 %. För 1868 voro dessa tal 3,65 % och 6,03 %; för 1867: 4,76 % och 6,25 %. Det synes således, som dödligheten skulle vara något högre bland dem, som vårdas för *ursinne* än dem för *tungsinne*.

2. *De affidnes ålder*. Genom jämförelse mellan antalet *affidne* inom å tabellen angifna åldersperioder och antalet inom motsvarande åldersperioder vårdade, Tab. 8, erhålles följande öfversigt:

Mellan 11—20 år.	21—30 år.	31—40.	41—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
0,00 %	4,51 %	2,40 %	4,07 %	4,71 %	6,59 %	6,45 %

Bland de 46 vårdade inom åldersperioden 11—20 år har ingen affidit. Enahanda var förhållandet under 1868. Under sednare åren har dödligheten städse varit lägst bland sjuke mellan 31—40 år; inom de öfriga ålders-

Häraf skulle den slutsats kunna dragas, att utaf de första fem åren efter en sinnessjukdoms uppträdande, det första året vore det, under hvilket död sannolikast inträffade, (enär 16 % af de döde affidit under detta år), der- efter det andra, så det tredje, o. s. v.: men som förhållandet häruti under föregående år visat sig ofta vexlande, torde någon bestämd regel ej kunna antagas. — Af de 10, som dött uti *ursinne*, hafva ej mindre än 5 dött inom första året efter sjukdomens utbrott; af de 11, som dött uti *tungsinne*, endast 3 under första året, men fyra under det andra. — Efter femte året från sjukdomens början hafva 25 affidit, d. ä. 45 % af alla affidne.

5. *Dödsorsaker*. Bland de anförda dödsorsakerna stå i främsta rummet lungdot och lunginflammation samt kronisk tarminflammation. Af de två förstnämnda, 10 fall af hvardera; af den sista, 8 fall. Af sjukdomar i hjernan och dess hinnor hafva 12 affidit, bland dessa 5 genom slagfluss.

§ 7.

Öfversigt öfver förhållandet under år 1869 mellan vårdades och affördes (tillfrisknades, förbättrades, oförbättrades samt dödes) antal inom de serskilda anstalterna för sinnessjukas behandling.

Tab. 8.

	Hernösands.	Upsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexiö.	Göteborgs.	Malmö.	Wisby.
Tillfrisknade	4,96 %	16,33 %	9,14 %	10,96 %	6,25 %	3,12 %	4,28 %	15,88 %	18,18 %
Förbättrade	1,65 %	5,10 %	3,55 %	4,11 %	1,42 %	5,78 %	5,71 %	6,43 %	4,54 %
Oförbättrade och obotlige	0,00 %	2,55 %	1,91 %	1,37 %	0,57 %	3,64 %	0,00 %	7,29 %	0,00 %
Döde	3,31 %	4,08 %	3,55 %	6,85 %	4,54 %	2,08 %	4,28 %	3,86 %	0,00 %

1. *Tillfrisknade*. Högsta antalet tillfrisknade, i förhållande till vårdade, förekommer å Wisby; dernäst å Upsala och Malmö. Wexiö har det lägsta, dernäst Göteborgs och Hernösands. Öfverhufvudtaget vexlar tillfriskningsprocenten för hvarje år mer eller mindre vid de serskilda anstalterna; detta beror väsentligast af de intagna fallens beskaffenhet.

2. *Förbättrade*. Från Malmö hafva de fleste till denna kategori hörande blifvit afförde, nemligen hvar sextonde vårdad; från Göteborgs, Wexiö och Upsala omkring hvar tjugonde, o. s. v.

3. *Oförbättrade och obotlige*. Från Hernösands, Göteborgs och Wisby har ingen till denna rubrik hörande blifvit afförd; från öfriga anstalter äro ock ganska få oförbättrade utskrifne; endast Malmö gör ett undantag med 7,29 procent af de vårdade.

4. *Döde*. Nyköpings har under året haft högsta dödligheten, 6,85 % af de vårdade; Wisby har ej haft någon död; den lägsta dödligheten har Wexiö med 2 %. Samma anmärkning, som gjordes uti redogörelsen för 1868, att dödligheten då var ovanligt låg, gäller äfven för redovisningsåret, beroende derpå att de sanitära förhållandena inom anstalterna äro goda, jemte det att någon allmännare sjuklighet ej inom någon af dem egt rum.

§ 8.

Öfversigt öfver å samtliga anstalter för sinnessjukas behandling under år 1869 vårdades lefnadsålder.

Tab. 9.

	I 11:te—20:de lefnadsåret.			21—30.			31—40.			41—50.			51—60.			61—70.			Öfver 70 år.		
	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.
Hernösands.....	—	—	—	17	12	29	17	19	36	20	13	33	12	6	18	1	4	5	—	—	—
Upsala.....	8	6	14	29	22	51	28	24	52	19	25	44	11	15	26	3	5	8	—	1	1
Stockholms.....	6	2	8	21	13	34	32	29	61	33	25	58	8	16	24	1	8	9	1	2	3
Nyköpings.....	3	—	3	7	2	9	12	13	25	9	7	16	2	5	7	2	7	9	1	3	4
Wadsteua.....	4	5	9	44	23	67	50	44	94	50	103	13	27	40	10	17	27	4	8	12	
Wexjö.....	3	1	4	17	16	33	22	27	49	28	24	52	17	21	38	9	4	13	1	2	3
Göteborgs.....	1	—	1	6	2	8	13	10	23	6	11	17	7	6	13	2	3	5	—	3	3
Malmö.....	5	2	7	28	25	53	39	36	75	21	35	56	10	13	23	7	7	14	1	4	5
Wisby.....	—	—	—	4	—	4	—	1	1	6	8	14	1	1	2	—	1	1	—	—	—
Summa	30	16	46	173	115	288	213	203	416	192	201	393	81	110	191	35	56	91	8	23	31

Det relativa förhållandet med de vårdades ålder är följande:

I 11—20 lefnadsåret.	21—30.	31—40.	41—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
3,16 %	19,78 %	28,57 %	26,98 %	13,13 %	6,25 %	2,13 %

Denna öfversigt afviker föga från motsvarande öfversigter, meddelade för åren 1867 och 1868. — Enär enahanda förhållande, som för sistnämnda tvenne år blifvit anmärkt, — nemligen att männernas antal öfverstiger kvinnornas till och med 40:de året, men att efter detta år kvinnornas antal är högre än männernas —, äfven för redovisningsåret egerrum, bifogas följande tabellariska öfversigt, utvisande det relativa förhållandet med hänsyn till ålder för hvarje kön serskildt:

I 11:te—20:de lefnadsåret.		21—30.		31—40.		41—50.		51—60.		61—70.		Öfver 70 år.	
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
4,09 %	2,21 %	23,63 %	15,88 %	29,12 %	28,04 %	26,23 %	27,76 %	11,06 %	15,19 %	4,78 %	7,74 %	1,09 %	3,18 %

Häraf besannas ofvanstående uppgift; men förklaringen öfver detta förhållande är svår att fastställa, ty den kan sökas på flera håll: *om* kvinnorna nemligen i allmänhet vid en mera framskriden ålder än mämnerna intagas å anstalterna; *om* sinnessjukdom hos dem först under en sednare åldersperiod uppträder; *om* kvinnans sjukdom är svårbotligare än mannens; *om* kvinnan, sedan hennes sjukdom blifvit obotlig, längre än mannen förmår motstå det instängda lefnadsättets inflytelser, o. s. v. — Af vårdade män hafva 57 % haft ålder från 11:te till och med 40:de året; 43 % från 41:sta året till och öfver 70:de. Af vårdade kvinnor hafva 46 % haft förstnämnda ålder, 54 % den sednare.

Öfversigt öfver å samtliga anstalter för sinnessjukas

Tab. 10.

Sjukdomsform den 31 December 1869.	Anstalt.																				
	Hernösands.		Upsala.		Stockholms.		Nyköpings.		Wadstena.		Wexjö.		Göteborgs.		Malmö.		Visby.		Summa befintlige sjuke den 31 Dec. 1869.		
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	S.a.
Ursinne. <i>Mania</i>	12	9	16	31	20	32	2	3	26	33	16	19	9	6	2	3	5	4	108	140	248
Tungsinne. <i>Melancholia</i>	5	8	14	12	23	27	2	5	12	14	6	10	8	7	5	6	1	3	76	92	168
Vansinne. <i>Ecnia</i>	3	1	9	4	12	7	2	—	21	15	24	9	—	1	25	29	—	—	96	66	162
Förryckthet. <i>Paranoia</i>	19	8	12	9	13	7	10	8	11	15	12	7	3	6	29	27	1	—	110	87	197
Svagsinhet. <i>Dementia</i>	21	16	8	4	1	6	6	5	39	31	17	28	2	2	14	8	—	—	108	100	208
Fänighet. <i>Idiotia</i>	1	2	3	5	1	—	4	4	23	32	6	1	2	9	2	—	1	—	43	53	96
Allmän förlamning. <i>Paralysis generalis</i>	—	—	2	—	7	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	1	11
Fallandesot. <i>Epilepsia</i>	1	3	8	4	3	3	3	2	21	13	4	5	3	2	2	3	2	—	47	35	82
Summa	62	47	72	69	80	83	29	27	154	153	85	79	27	33	79	76	10	7	598	574	1172

1. *Antalet sjuke.* Då, enligt Tab. 1, året 1869 började med ett antal befintlige sjuke 1173, och nu anförda tabell angifver, att det slutade med 1172, finnes, att skillnaden är *en* sjuk mindre vid årets slut än vid dess början. — Jemföres antalet sjuke inom de serskilda anstalterna med det antal platser, som vid hvarje anstalt fanns vid årets slut, enligt § 1 mom. 1, finnes, att vid alla voro några platser obesatta, hvilket förklarar dels deraf, att flera platser för första betalningsklassens sjuke stodo obegagnade, dels deraf att besluten om platsantalets höjande vid några af anstalterna först under årets sista månad delgäfvos vederbörande läkare.

2. *Sjukdomsformerna bland vid 1869 års slut befintlige sjuke.* Förhållandet mellan antalet sjuke inom hvar och en af de olika sjukdomsformerna och hela antalet sjuke, är följande:

Ursinne.	Tungsinne.	Vansinne.	Förryckthet.	Svagsinhet.	Fänighet.	Allmän förlamning.	Fallandesot.
21,16 %	14,33 %	13,82 %	16,81 %	17,75 %	8,19 %	0,94 %	7,00 %

Detta förhållande är nära öfverensstämmande med det, som egt rum under de närmast föregående åren. Så hade, t. ex., under 1868, 20,37 % ursinne, 16,63 % tungsinne; under 1867, 20,54 % ursinne, 17,54 % tungsinne, o. s. v. Dessa båda former utgjorde under 1867, 38,08 % af alla befintlige vid årets slut; under 1868, 37,00 %; under 1869, 35,49 %.

3. *Lefnadsålder.*

I 11:te—20:de lefnadsåret.	21—30.	31—40.	41—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
1,53 %	15,53 %	30,37 %	27,56 %	15,02 %	7,34 %	2,65 %

Motsvarande beräkningar för 1868 afvika föga från dessa; så voro då 29,33 % mellan 31—40 år; 28,04 % mellan 41—50 år, o. s. v. — Enahanda förhållande mellan könen, som under föregående år blifvit anmärkt, — att nämligen männernas antal är något öfvervägande qvimornas före det 50:de året, men att motsatsen eger rum efter detta år —, har äfven under redovisningsåret inträffat. Under 1868 voro 472 män, 423 qvinnor under 50 år; 112 män,

9.

behandling den 31 December 1869 befintlige sjuke.

Lefnadsålder.														Vistelsetid inom anstalt.										Sjukdomens bestånd före intagningen.																			
11 år—20 år		21—30.		31—40.		41—50.		51—60.		61—70.		Öfver 70 år.		Under 1 år.		1—2 år.		2—3.		3—4.		4—5.		Öfver 5 år.		Under 3 månader.		3—12 månader.		1—2 år.		2—3.		3—4.		4—5.		Öfver 5 år.		Okändt.			
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.		
3	6	30	24	27	43	27	30	14	22	5	10	2	5	29	33	16	20	11	16	8	11	7	10	37	50	24	38	25	28	13	8	7	12	3	7	3	4	21	37	12	6		
1	—	16	11	26	31	21	26	7	17	3	5	2	2	14	23	13	8	8	17	3	13	9	5	29	26	11	21	18	22	14	16	9	9	5	—	4	4	12	13	3	7		
1	—	17	14	36	16	25	16	14	13	3	6	—	1	21	15	7	8	17	6	10	6	10	6	31	25	3	10	19	17	10	8	10	8	9	2	9	2	20	12	16	7		
—	—	9	2	35	23	31	23	21	21	11	11	3	7	4	3	5	3	7	1	8	2	13	4	73	74	2	1	12	13	15	13	9	9	6	4	10	2	27	20	29	25		
—	—	13	8	37	28	33	35	14	16	10	10	1	3	3	3	6	11	8	5	6	1	8	4	77	76	4	4	8	9	6	8	11	6	5	7	13	5	51	47	10	14		
2	—	10	5	10	13	15	17	3	8	1	7	2	3	1	1	3	2	1	1	1	—	2	1	35	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	37	42	3	8
—	—	—	—	4	—	5	1	1	—	—	—	—	—	3	1	4	—	2	—	1	—	—	—	—	—	2	—	5	—	2	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—		
4	1	16	7	11	16	11	7	3	2	2	2	—	—	6	2	2	—	8	3	5	3	4	1	22	26	—	1	—	1	—	1	—	1	—	3	—	2	1	39	28	3	2	
11	7	111	71	186	170	168	155	77	99	35	51	10	21	81	81	56	52	62	49	42	36	53	31	304	325	46	75	87	90	60	55	46	45	32	20	44	21	207	199	76	69		

166 kvinnor öfver denna ålder; under 1869 tillhörde förra kategorien 476 män, 403 kvinnor; den sednare 122 män, 171 kvinnor. — Af de 248 med *ursinne* var högsta antalet mellan 31—40 år, 28,23 %: dernäst mellan 41—50 år, 23,00 %: mellan 21—30 år, 21,77 %. — Af de 168 med *tungsinne* var högsta antalet äfvenledes mellan 31—40 år, 33,92 %: dernäst mellan 41—50 år, 28,00 %: mellan 21—30 år, 16,07 %. Således en tydlig öfverensstämmelse mellan dessa former med afseende å åldern.

4. Vistelsetid inom anstalt.

Under 1 år.	1—2 år.	2—3.	3—4.	4—5.	Öfver 5 år.
13,82 %	9,21 %	9,47 %	6,66 %	7,17 %	53,67 %

Under 1868 vord 15,51 % inom 1 år; 12,45 % inom 1—2 år, samt 51,49 % öfver 5 år. — De *under* 1 års vistelsetid i *ursinne* uppförde utgöra 25,00 % af alla i *ursinne* befintlige; med *öfver* fem års vistelsetid 35,08 %. Ut i *tungsinne* hafva 22,02 % af alla i *tungsinne* befintlige vistats *under* ett år: 35,08 % *öfver* fem år.

5. Sjukdomens bestånd före intagningen.

Under 3 månader.	3—12 månader.	1—2 år.	2—3.	3—4.	4—5.	Öfver 5 år.	Okändt.
10,32 %	15,10 %	9,81 %	7,76 %	4,44 %	5,55 %	34,64 %	12,38 %

Under år 1868 tillhörde första kategorien 9,12 %: den andra 16,11 %: den öfver fem år 35,30 %. — Bland de ut i *ursinne* befintlige tillhöra 20,96 % första kategorien, 21,37 % den andra, samt 23,38 % den öfver 5 år. Motsvarande tal för *tungsinne* äro: 19,04 %; 23,80 %; 14,88 %. — För 1868 har blifvit anmärkt, att för kvinnorna synes inträde sökas å anstalterna tidigare från sjukdomens utbrott än för männerna, enär 28,18 % af befintliga kvinnor vid intagningen haft ett sjukdomsbestånd *inom ett år*, deremot endast 22,07 % af männerna. Motsvarande tal för 1869 äro 28,75 % och 22,24 %.

Öfversigt öfver de sjukas fördelning inom samtliga anstalter för sinnessjukas behandling den 31 December 1869.
Tab. 11.

	Med hänsyn till afgift.												Med hänsyn till symptomernas beskaffenhet.																					
	Betalande i första klass.		Betalande i andra klass.		Betalande i tredje klass.		Utan afgift.		Summa befallige sjuke.		Artese-vorott-betald för brottlig handling.		Snygge.						Osnygge.															
													Lugne.		Orolige.		Väldsamme.		Summa.		Lugne.		Orolige.		Väldsamme.		Summa.							
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	s.a.	m.	qv.	m.	qv.	s.a.	m.	qv.	s.a.	m.	qv.	s.a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	s.a.					
Hernösands.....	1	—	3	1	53	46	5	—	62	47	109	5	—	17	15	32	24	16	40	1	—	1	42	31	73	9	7	7	5	4	4	20	16	36
Upsala.....	—	—	8	11	50	50	14	8	72	69	141	9	1	46	43	89	9	13	22	2	2	4	57	58	115	13	7	2	3	—	1	15	11	26
Stockholms.....	9	5	14	11	57	67	—	—	80	83	163	13	1	34	30	64	24	25	49	4	1	5	62	56	118	3	2	13	17	2	8	18	27	45
Nyköpings.....	—	—	2	—	25	20	2	7	29	27	56	1	—	12	13	25	11	6	17	2	—	2	25	19	44	2	3	2	4	—	1	4	8	12
Wadstena.....	6	9	20	20	104	103	24	21	154	153	307	9	2	91	92	183	25	23	48	2	4	6	118	119	237	14	14	13	11	9	9	36	34	70
Wexiö.....	8	6	9	7	50	59	18	7	85	79	164	11	4	66	54	120	6	14	20	—	1	1	72	69	141	3	2	9	4	1	4	13	10	23
Göteborgs.....	—	—	4	3	21	25	2	5	27	33	60	2	1	19	23	42	2	2	4	1	—	1	22	25	47	3	6	2	2	—	—	5	8	13
Malmö.....	—	—	16	7	46	58	17	11	79	76	155	9	3	39	40	79	27	17	44	—	—	—	66	57	123	3	11	10	8	—	—	13	19	32
Wisby.....	—	—	—	1	7	4	3	2	10	7	17	1	—	5	2	7	4	2	6	1	3	4	10	7	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	24	20	76	61	413	432	85	61	598	574	1172	60	12	329	312	641	132	118	250	13	11	24	474	441	915	50	52	58	54	16	27	124	133	257

1. *Med hänsyn till afgift.* a) *Betalande i första klass.* Antalet platser, egnade åt sjuke af denna klass, har likasom föregående år varit 70. Omsättningen har varit följande:

	Qvarliggan- de sjuke från år 1868.		Intagne under 1869.		Summa vårdade.		Afförde under 1869.		Qvarliggan- de till 1870.	
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Hernösands.....	2	—	—	—	2	—	1	—	1	—
Stockholms.....	9	4	9	7	18	11	9	6	9	5
Wadstena.....	9	8	2	1	11	9	5	—	6	9
Wexiö.....	9	6	5	4	14	10	6	4	8	6
Summa	29	18	16	12	45	30	21	10	24	20
	47		28		75		31		44	

Antalet vårdade inom denna klass — 75 — utgör 5.15 % af alla vårdade; under 1868 var denna siffra 4.82 %; under 1867. 4.49 %. Intagne hafva blifvit 28; 9.89 % af alla intagne; afförde deremot 31; 9.86 % af alla afförde. Vid årets slut vårdades 44 — tre mindre än vid årets början — utgörande 3.75 % af alla då befintlige. — Enär 70 platser äro tillgängliga för sjuke af denna klass — 4 vid Hernösands, 24 vid Stockholms, 26 vid Wadstena och 16 vid Wexiö — men endast 44 vid årets slut voro upptagne. funnos således 26 obesatta, hvadan behovet för vård å anstalt för förmögnare sinnessjuka är fullt tillgodosedt.

b) *Betalande i andra klass* voro vid årets slut 137. d. ä. 11.69 % af då befintligt sjukantal. Vid slutet af 1868 tillhörde denna klass 11.00 %; vid slutet af 1867. 9.13 % af alla sjuke.

c) *Betalande i tredje klass.* Till denna klass höra 845. d. ä. 72.10 % af alla vid årets slut befintlige; vid slutet af 1868 var motsvarande siffra 73.06 %; vid slutet af 1867. 76.94 %.

d) *Vårdade utan afgift* voro vid årets slut 146, d. ä. 12,46 % af alla då närvarande. Vid 1868 års slut var förhållandet 11,08 %.

Af de vid 1869 års slut befintlige sjuke tillhörde sålunda 3,75 % första betalningsklassen: 11,69 % den andra: 72,10 % den tredje; samt 12,46 % den klass, som vårdas utan afgift.

e) *Tilltalade eller dömda för brottslig handling, s. k. kriminalpatienter.* Antalet af desse var vid årets slut 72; 60 män, 12 kvinnor; 6,14 % af alla befintlige; 10,03 % af befintlige män, 2,09 % af befintliga kvinnor. Vid 1868 års slut funnos 73 kriminalpatienter; procentförhållandet till öfrige var då nära öfverensstämmande med nu angifna. — Inom de serskilda anstalterna var vid redovisningsårets slut förhållandet mellan kriminalpatienter och öfrige sjuke följande:

Hernösands.	Upsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexiö.	Göteborgs.	Malmö.	Wisby.
4,58 %	7,09 %	8,58 %	1,78 %	3,58 %	9,14 %	5,00 %	7,09 %	5,88 %

Högsta relativa antalet hafva anstalterna i Wexiö, Stockholm, Upsala och Malmö. Vid 1868 års slut hade Malmö högsta relativa antalet; Nyköpings och Hernösands hafva för båda åren haft det lägsta. — Jemföres antalet kriminalpatienter vid årets slut med antalet af alla då befintlige, finnes, att omkring hvar sextonde är kriminalpatient; hvar tionde bland män; hvar fyratioåttonde bland kvinnor.

Af de 72 kriminalpatienterna hafva följande brottsliga handlingar blifvit begångna:

Mord å föräldrar	2	Öfvervåld å fremmande person	11
Mord å eget barn	2	Försök till våldtäkt	1
Mord å fremmande person	26	Stöld	12
Sjelfmordsförsök	1	Mordbrand	12
Öfvervåld å föräldrar	5	Summa	72

Under redovisningsåret hafva 10 hithörande blifvit afförde, 9 intagne; under 1868, 8 och 12; under 1867, 13 och 12; under 1866, 8 och 15.

2. *Med hänsyn till symptomernas beskaffenhet.* a) *Snygge och osnygge.* Af hela antalet sjuke vid årets slut voro 78,07 % snygge, 21,93 % osnygge; motsvarande siffror för 1868 voro, 77,67 % och 22,33 %; för 1867, 79,77 % och 20,23 %. Förhållandet mellan dessa kategorier synes sålunda föga vexla. — Med afseende å könen, äro vid redovisningsårets slut: af män 79,25 % snygge, 20,75 % osnygge; af kvinnor 76,82 % snygga, 23,18 % osnygga. — Vanligen är det relativa antalet osnygga kvinnor något öfvervägande det af osnygge män. — De serskilda anstalterna äro med hänsyn till de osnygges antal olika lottade. Wisby har ingen; Wexiö har hvar 7:de, Hernösands hvar 3:dje; inom öfriga anstalter varierar det mellan hvar 4:de eller hvar 5:te.

b) *Lugne, orolige, våldsamme.* Af de vid årets slut befintlige voro 63,40 % lugne, 30,89 % orolige, 5,71 % våldsamme. Motsvarande tal för 1868 voro: 66,15 %; 27,20 %; 6,65 %. Vid redovisningsårets slut tillhörde sålunda omkring hvar sjuttonde, vid 1868 års slut omkring hvar femtonde, kategorien våldsamme. — Inom de serskilda anstalterna är förhållandet mellan våldsamme och öfrige sjuke följande:

Hernösands.	Upsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexiö.	Göteborgs.	Malmö.	Wisby.
8,25 %	3,54 %	9,20 %	1,79 %	7,81 %	3,65 %	1,66 %	0,00 %	23,53 %

Malmö hade vid årets slut ingen våldsam; Stockholms hade det högsta relativa antalet — då Wisby ej intages uti beräkningen —, dernäst Hernösands och Wadstena. — De våldsamma kvinnornas antal öfverskjuter vanligtvis ej så ringa männernas; vid årets slut voro, af de våldsamme, 56,72 % kvinnor, 43,28 % män.

Förhållandet vid de serskilda anstalterna mellan orolige och öfrige sjuke är följande:

Hernösands.	Upsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexiö.	Göteborgs.	Malmö.	Wisby.
47,70 %	19,15 %	48,46 %	41,07 %	23,77 %	20,12 %	13,33 %	40,00 %	35,29 %

Stockholms och Hernösands anstalter hafva det högsta antalet orolige; Göteborgs och Upsala det lägsta. Förhållandet könen emellan bland de orolige utvisar 52,48 % män, 47,52 % kvinnor. — De orolige och våldsamme tillhoppa

Öfversigt öfver å samtliga anstalter för sinnessjukas behandling den 31

Tab. 12.

Sjukdomsform vid intagningen.	Födelseort																												
	Norrbottens Län.		Westerbottens Län.		Jämtlands Län.		Wester-Norrlands Län.		Göteborgs Län.		Kopparbergs Län.		Wernlands Län.		Örebro Län.		Westerås Län.		Upsala Län.		Stockholms Län.		Stockholms stad.		Nyköpings Län.		Göteborgs och Bohus Län.		
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.
Ursinne. <i>Mania</i>	—	3	2	2	4	1	3	3	5	—	5	10	6	4	11	9	5	11	10	16	3	9	6	11	2	5	11	8	
Tungsinne. <i>Melancholia</i>	—	—	—	—	—	3	6	—	2	6	5	6	2	2	2	5	4	5	3	8	10	5	6	5	12	5	4		
Vausinne. <i>Ecnia</i>	1	—	—	—	—	2	1	1	1	6	—	2	1	4	2	1	—	4	1	2	4	4	1	2	—	4	2		
Förryckthet. <i>Paranoia</i>	1	2	3	3	1	—	8	2	6	3	6	5	—	—	4	2	1	2	5	—	4	3	6	3	7	6	4	8	
Svagsinnet. <i>Dementia</i>	3	—	6	2	5	3	5	9	4	1	2	3	5	1	6	3	2	1	2	1	1	3	1	4	1	—	3	3	
Fänighet. <i>Idiotia</i>	—	—	—	1	1	—	—	2	—	1	2	—	1	3	1	3	—	—	3	3	1	1	—	—	3	4	4	5	
Allmän förlamning. <i>Paralysis generalis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	2	—	
Fallandesot. <i>Epilepsia</i>	—	—	—	1	—	—	—	2	1	—	1	1	2	—	2	2	3	1	6	2	3	3	1	1	2	2	1	2	
Okänd.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	6	—	—	
Summa	5	5	13	9	11	4	21	25	17	8	30	24	22	11	30	23	17	19	35	26	22	33	26	36	27	35	34	32	

1. *Födelseort.* Hvad härom blifvit yttradt uti redogörelsen för 1868 gäller till alla delar äfven för 1869. Några beräkningar öfver förhållandet mellan antalet af hvarje läns sinnessjuka och antalet af från samma län å anstalterna befintlige sådane, kunna nemligen ej med någon tillförlitlighet göras, förr än Statistiska Centralbyrån offentliggör några sednare uppgifter öfver förhållandet med de sinnessjukas antal länsvis; de sista uppgifterna härom äro för år 1860.

2. *Boingsort vid insjuknandet.* Af samtliga vid 1869 års slut befintlige sjuke voro vid insjuknandet 70,31 % boende å landsbygd, 29,69 % i stad. Motsvarande tal för 1868 voro 72,46 % och 27,54 %. — Från landsbygden voro af män 52,43 %, af kvinnor 47,57 %; från stad 47,70 % män, 52,30 % kvinnor. Motsvarande tal för 1868 voro: 50,47 % och 49,53 % från landsbygd; 47,96 % och 52,04 % från stad. — Jemföres folkmängden å landsbygden och i städerna — enligt Statistiska Centralbyråns uppgifter för den 31 December 1869 — med antalet sinnessjuka från landsbygd och stad, befintlige inom anstalterna nu nämnda dag, finnes, att *en* sinnessjuk på 4,402 invånare vårdas från landsbygd, och *en* på 1,524 från stad. För 1868 var *en* på 4,293 från landsbygd och *en* på 1,622 från stad. Sälunda är för dessa båda åren, i öfverensstämmelse med flera föregående, antalet af sjuke från stad omkring tre gånger högre än antalet sjuke från landsbygd, i förhållande till folkmängden.

utgjorde vid årets slut 36,60 % af samtlige sjuke, således något öfver en tredjedel. Då ett härmed nära öfverensstämmande förhållande egt rum under de sednare åren, torde det kunna antagas såsom norm och derföre böra tjena till efter rättelse vid bestämmande af hvarje afdelnings omfång vid upprättande af nya anstalter för sinnessjukets vård och behandling.

11.

December 1869 beftintliges födelseort, boningsort och civilstånd.

s e o r t.																				Boningsort.				Civilstånd.															
																				Land.		Stad.		Gifte.				Enkling.		Enka.									
																				Med barn.		Utan barn.		Ogifte.				Med barn.		Utan barn.									
																				m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Bjersborgs Län.																					87	100	35	64	25	50	9	8	82	85	6	—	18	3					
Skaraborgs Län.																					62	73	27	29	19	31	5	5	63	58	1	1	6	2					
Östergötlands Län.																					59	40	36	26	21	8	4	3	69	48	1	—	6	1					
Kalmar Län.																					69	51	30	28	16	20	3	4	78	52	2	—	3	—					
Jönköpings Län.																					74	66	16	14	8	15	4	—	77	58	—	1	7	—					
Kronobergs Län.																					34	34	8	8	1	—	—	—	41	41	—	—	—	1					
Hallands Län.																					4	—	6	1	3	1	—	—	7	—	—	—	—	—					
Blekinge Län.																					38	23	8	11	2	3	—	—	42	30	1	1	1	—					
Kristianstads Län.																					5	5	—	1	—	2	—	—	5	4	—	—	—	—					
Malmöhus Län.																																							
Gotlands Län.																																							
Utrikes orter.																																							
																					432	392	166	182	95	130	25	20	464	376	11	3	41	7					

3. *Civilstånd.* Af de vid årets slut beftintlige voro 23,04 % gifte; 71,67 % ogifte; 1,19 % enklingar; 4,10 % enkor. Uti dessa förhållanden hafva under de sednare åren föga vexlingar egt rum. Af de gifte voro 44,44 % män, 55,56 % kvinnor; kvinnornas antal har under sednare åren varit ej obetydligt högre än männernas. Af ogifte voro 55,24 % män, 44,76 % kvinnor. Af de gifte hade 83,33 % barn, 16,67 % voro barnlöse. — Med afseende å sjukdomsformerna *ursinne* och *tungsinne* hafva 34,06 % af beftintlige gifte, 19,88 % af beftintlige ogifte, haft ursinne; 22,22 % af beftintlige gifte, 14,40 % af ogifte, haft tungsinne.

Stånd och yrke.	Qvarliggande vid 1869 års början.		Intagne under 1869.																		
			Sjukdomar.																		
			Ursinne, Mama.		Tungsinne, Melancholia.		Vansinne, Renoire.		Förrekehlet, Paranoia.		Svegsinnet, Demencia.		Itaota.		Allman föräm- ning, Jernlig- genetis.		Fallandesot, Epilepsie.		Summa Intagne.		
m.	qv.	s:a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.			
Mjölhnare	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Grosshandlare	4	1	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Diversehandlare, Kontorister	17	9	26	3	3	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	6	3		
Bokhandlare	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Vårdshusidkare	3	4	7	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1		
Musikus	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Artist (Aktris)	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Boktryckare	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—		
Målare	4	1	5	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1		
Renskrifvare	4	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Trädgårdsmästare	1	3	4	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—		
Kakelugnsmakare, Murare	7	2	9	3	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1		
Timmerarbetare	2	1	3	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2		
Sömmerskor	—	14	14	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3		
Enskild betjening, icke till jordbruksklass hörande	53	113	166	5	7	9	9	—	2	1	1	—	—	1	—	—	—	16	19		
Studerande	23	—	23	4	—	1	—	5	—	2	—	—	—	—	—	—	—	13	—		
Fattighjon	51	114	165	3	7	2	6	1	4	1	—	—	1	2	—	2	1	10	22		
Summa	584	589	1173	60	59	44	49	19	14	7	3	3	5	2	2	7	1	6	2	148	135

Bland de uppgifna rubrikerna fästes uppmärksamheten blott vid följande:

1. De jordbrukande klasserna utgöra den talrikaste delen af sinnessjukvårdsanstaltarnas befolkning. Sammanläggas alla härunder hörande, så väl s. k. ståndspersoner, som bönder, jordtorpare, tjenare och daglönare, blir totalbeloppet af under redovisningsåret vårdade 579, af hvilka 468 voro qvarliggande från 1868, 111 intagne under 1869. De vårdade utgöra 39,76 % af alla vårdade; de intagne 39,22 % af alla intagne. Motsvarande siffror för 1868 voro: 39,43 % och 45,45 %. Bland de vårdade äro 296 män, 283 kvinnor; 40,44 % af alla vårdade män; 39,09 % af alla vårdade kvinnor. Bland hithörande under året intagne äro 57 män, 54 kvinnor; 38,51 % af alla intagne män, 40,00 % af intagna kvinnor. — Bland de intagne hafva 50 haft *ursinne*, 42 *tungsinne*; 42,01 % af alla med *ursinne* intagne; 45,16 % af alla med *tungsinne* intagne.

2. Inom handtverkeriernas klass äro skraddare, skomakare och smeder talrikast representerade. Af de förstnämnde hafva 32 blifvit vårdade, af skomakare 19, af smeder 25. Huruvida dessa handtverk försaka någon större fallenhet för sinnessjukdom än andra handtverk, torde få öfverlemnas åt framtida afgörande.

3. Af enskild betjening, ej till jordbruksklass hörande, hafva 201 blifvit vårdade, af hvilka 69 voro män, 132 kvinnor; 166 voro qvarliggande från 1868, 35 intagne under 1869. De vårdade utgöra 13,80 % af alla vårdade; de intagne 12,36 % af alla intagne. — Förhållandet mellan könen, bland de vårdade, utvisar, att bland dessa äro 34,33 % af manligt, 65,67 % af qvinligt kön. Motsvarande siffror för 1868 voro 32,71 % och 67,29 %. Detta betydande missförhållande mellan könen, jemte de antagliga orsakerna dertill, hafva uti föregående årens redogörelser blifvit närmare vidrörda.

4. Af studerande, så väl från elementarläroverken, som från universiteten, hafva under redovisningsåret 39 blifvit vårdade; 23 qvarliggande från 1868, 13 under 1869 intagne. Under 1868 vårdades 26, af hvilka endast 4 under året intogos. Antalet under 1869 intagne är det högsta under de sednaste åren. Som förhållandet i detta

	Vårdade.							Tillfrisknade.												
	Från föregående år		Intagne under året.		Summa vårdade.			Ursinne.	Tungsinne.		Vaslinne.		Allmän förfäring.		Fallandesot.		Summa tillfrisknade.			
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	s:a.		m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	s:a.	
Konvulsioner, hysteri.....	3	4	1	4	4	8	12	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	3	3	
Febrar.....	10	12	6	3	16	15	31	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	1	2	3
Bleksot och blodbrist.....	1	2	—	—	1	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Engelska sjukan.....	—	2	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Venerisk sjukdom.....	3	1	2	—	5	1	6	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	
Ergotism.....	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Menstruationsrubbingar.....	—	8	—	1	—	9	9	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	
Lifmoderssjukdom.....	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Hafvandeskap, barnsäng och dess följder.....	—	15	—	7	—	22	22	—	5	—	1	—	—	—	—	—	—	6	6	
Kroniskt lidande i matsmältningsorganerna.....	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Kroniska hudsjukdomar.....	—	1	—	1	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Hög ålder.....	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
E. Yttre orsaker:																				
Skador å hufvudet.....	16	3	1	—	17	3	20	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1	
D:o å öfriga kroppsdelar (2 efter brännskada, 1 efter amputatio brachii).....	—	4	—	—	—	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
F. Ärftligt anlag:																				
1. Direkt: a) från fäderne.....	38	29	12	11	50	40	90	3	1	2	2	—	1	—	—	—	—	5	4	9
b) från moderne.....	39	46	13	12	52	58	110	3	6	3	1	—	—	—	—	—	—	6	7	13
c) från fäderne och moderne.....	6	4	1	2	7	6	13	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1
2. Collateralt: bröder och systrar.....	10	5	2	7	12	12	24	1	1	—	2	—	—	—	—	—	—	1	3	4
3. Blandadt: a) från fäderne och derjemte collateralt.....	5	4	1	1	6	5	11	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1
b) från moderne » » ».....	9	6	3	—	12	6	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
c) från fäderne och moderne samt derjemte collateralt.....	2	3	—	1	2	4	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Summa.....	109	97	32	34	141	131	272	7	8	5	7	—	1	—	—	—	—	12	16	28
G. Okända orsaker.	241	232	52	38	293	270	563	14	8	10	7	2	—	—	—	1	—	27	15	42
Summa.....	584	589	148	135	732	724	1456	32	38	24	36	3	1	1	—	1	—	61	75	136

Bland de under redovisningsåret *intagne*, 283, hafva sjukdomsorsakerna kunnat antagligen utrönas för 193, icke utrönas för 90; d. ä. bland 68.20 % af under året intagne äro orsakerna till sinnessjukdom kända, bland 31.80 % okända. — Bland alla under året *vårdade* äro orsakerna uppgifna för 893, icke uppgifna för 563; d. ä. 61.33 % af de förre, 38.67 % af de sednare. — Under 1868 var sjukdomsorsaken känd för 68.53 % bland under året intagne, för 60.50 % bland alla vårdade.

Nedanstående beräkningar äro alla hänfödda till de med kända sjukdomsorsaker så väl *intagne* som *vårdade*.

A. *Moraliska orsaker.* Bland de under denna klass uppförde, 337, hafva 67 blifvit under året intagne; 37.74 % af alla vårdade; 34.72 % af alla intagne. — Med afseende å könen, voro bland de vårdade, 38.87 % män, 61.13 % kvinnor; bland de intagne 44.78 % män, 55.22 % kvinnor. — Under de sednaste nio åren har sammanställande erfarenhet intygat, att kvinnan vida oftare än mannen hinfaller till sinnessjukdom till följd af moraliska inflytelser; ungefär tre kvinnor vårdas mot två män. — Bland de moraliska orsakerna må följande serskildt omnämnas. — a) *Religionsgrubbel.* Af 96 hithörande vårdade voro 19 intagne under 1869; 28.42 % af alla under rubriken *moraliska orsaker* vårdade; 28.36 % af intagne. Motsvarande tal för 1868 voro 31.87 % och 28.44 %. Af alla intagne utgöra de till följd af religionsgrubbel intagne 9.84 %; af alla vårdade 10.75 %. Motsvarande för 1868:

14,79 %: 11,89 % — Af de vårdade voro 43,75 % män, 56,25 % kvinnor. — Bland dem som lidit af sinnessjukdom till följd af religiösa bekymmer hafva, af 96 vårdade, 18 tillfrisknat, 7 män, 11 kvinnor, d. ä. en tillfriskningsprocent för de vårdade af 18,75 %: för vårdade män 16,66 %; för vårdade kvinnor 20,37 %. Bland dessa tillfrisknade hade 8 lidit af ursinne, 10 af tungsinne. Enär denna höga tillfriskningsprocent bland sinnessjuka till följd af religiösa bekymmer är högre än för något annat af de upptagna orsaksmomenterna, synes som skulle denna form af sinnessjukdom vara af alla den tillgängligaste för behandling inom anstalt, förutsatt likvisst att de sjuka kunna komma i åtnjutande af denna behandling ganska tidigt efter sjukdomens första uppträdande. — b) *Kärleksgrubbel m. m.* Härunder äro uppförde 89, af hvilka 11 blifvit under året intagne; 26,41 % af alla på grund af moraliska orsaker vårdade; 16,42 % af intagne. Af *alla* intagne utgöra de till följd af kärleksgrubbel intagne 5,69 %; af *alla* vårdade 9,96 %. — Bland de på grund af detta orsaksmoment vårdade har ingen under året tillfrisknat. Af de vårdade voro 28 män, 61 kvinnor, d. ä. 31,46 % af de förre, 68,54 % af de sednare; således omkring två tredjedelar kvinnor mot en tredjedel män. — c) *Husliga bekymmer.* Af 84 vårdade hafva 23 under året intagits; 24,92 % af alla på grund af moraliska orsaker vårdade; 34,33 % af intagne. Af *alla* intagne utgöra de hit hörande 12,92 %; af *alla* vårdade 9,41 %. Af de vårdade voro 35,72 % män, 64,28 % kvinnor; kvinnans själskraft dukar således vida oftare under för husliga bekymmer än mannens. Af de 84 vårdade hafva 13 tillfrisknat, 2 män, 11 kvinnor, d. ä. en tillfriskningsprocent för de vårdade af 15,48 %; för vårdade män 6,66 %; för vårdade kvinnor 20,37 %; 4 hafva tillfrisknat från ursinne, 9 från tungsinne. — d) *Olyckor och motgångar.* 13 vårdade. 8 män, 5 kvinnor; 2 tillfrisknade, 1 af vardera könet; en tillfriskningsprocent sålunda af 15,38. — e) *Sårad egenkärlek.* 18 vårdade, 9 män, 9 kvinnor; 1 tillfrisknad. — f) *Häftiga sinnesrörelser.* Af 27 vårdade, af hvilka endast 3 under året blifvit intagne, voro 7 män, 20 kvinnor; således 25,93 % af de förre, 74,07 % af de sednare.

Då det ej är utan intresse att jemföra några af nu anförda orsakliga momenters olika inflytande på de olika könen till framkallande af sinnessjukdom, meddelas erfarenheten härom för de sednast förflutna 9 åren:

Med *kärleksgrubbel*, såsom uppgifven sjukdomsorsak, hafva, bland 664 vårdade, 28,31 % varit män, 71,69 % kvinnor.

Med *husliga bekymmer*, såsom sjukdomsorsak, hafva 604 blifvit vårdade; af desse voro 33,94 % män, 66,06 % kvinnor.

Med *häftiga sinnesrörelser*, såsom sjukdomsorsak, hafva 249 blifvit vårdade, af hvilka 35,74 % voro män, 64,26 % kvinnor.

Läggas alla dessa tre orsaksmomenter tillsammans, hafva bland de vårdade 32,66 % varit män, 67,34 % kvinnor.

Af alla under rubriken moraliska orsaker uppförda hafva 40 tillfrisknat, 12 män, 28 kvinnor; 11,87 % af de vårdade; 9,16 % af vårdade män; 13,59 % af vårdade kvinnor. Enär, bland *samtliga* inom anstalterna vårdade, tillfriskningsprocenten — enligt § 5 mom. 1 — varit 9,34 %, och densamma för nu ifrågavarande kategori är 11,87 %, synes följa, att utsigterna till helsans återställande äro gynnsammare bland dem, hvilkas sjukdom uppkommit under inflytelse af moraliska orsaker, än bland dem, å hvilka andra orsaksmomenter inverkat. — Af de tillfrisknade hafva 18 haft *ursinne*; 22 *tungsinne*.

F. *Ärftligt anlag.*

Under denna rubrik äro 272 uppförde; 141 män, 131 kvinnor; under året intagne äro 66. De vårdade utgöra 30,45 % af de med kända sjukdomsorsaker vårdade; 18,68 % af alla vårdade. De intagne utgöra 23,32 % af alla intagne, d. v. s. nära hvar fjerde intagen har haft ärftligt anlag till sinnessjukdoms uppkomst. — Under 1868 hörde hit 22,44 % af samtliga intagne; 13,42 % af samtliga vårdade.

Under de sednaste nio åren har antalet af intagne, för hvilka sjukdomsorsaken kunnat hänföras till ärftligt anlag, uppgått till inalles 378. således i medeltal för år till 42. Summan af *alla intagne* (med känd sjukdomsorsak) under dessa

nio år uppgår till 3,347; i medeltal, för år, 372. Således hafva 11,29 % af under denna period intagne haft ärftligt anlag för sinnessjukdom, d. v. s. *hvar nionde*. Då dessa uppgifter endast röra *de* intagne, hvilkas sjukdomsorsak kunnat utredas, är det antagligt att bland dem, der detta ej kunnat ske, äfvenledes många fall förekommit, som varit att hänföra under det ärftliga anlaget.

Dessa sjukdomsfall med ärftligt anlag hafva under sednast förflytna nio åren tilltagit i freqvens, att döma efter de intagnes och vårdades antal. Under 1861 intogos nemligen 31, vårdades 130; under redovisningsåret intogos 66, vårdades 272; antalet så väl af intagne, som af vårdade, har sålunda under nio år mer än fördubblats. Huruvida detta förhållande beror deraf att vederbörande läkare häråt hafva egnat en noggrannare uppmärksamhet, eller om det ärftliga anlaget utbreder sig uti allt vidsträcktare kretsar, derom torde det ännu vara för tidigt att uppställa någon slutsats.

För att lätta öfversigten öfver förhållandet mellan antalet intagne och vårdade inom hvarje af de å tabellen upptagne olika kategorier af ärftligt anlag, meddelas följande:

Direkt ärftligt anlag.						Collateralt.		Blandadt.					
a)		b)		c)				a)		b)		c)	
Intagne.	Vårdade.	Intagne.	Vårdade.	Intagne.	Vårdade.	Intagne.	Vårdade.	Intagne.	Vårdade.	Intagne.	Vårdade.	Intagne.	Vårdade.
34,85 %	33,09 %	37,88 %	40,44 %	4,55 %	4,78 %	13,64 %	8,82 %	3,03 %	4,04 %	4,54 %	6,62 %	1,51 %	2,21 %

De talrikaste fallen tillhöra det direkta arvet från fader eller moder; något öfvervägande från den sednare. Förhållandet mellan intagne och vårdade under dessa båda kategorier är nära öfverensstämmande; båda tillsammans innehålla något mera än två tredjedelar så väl af intagne som af vårdade. Läggas härtill fallen, der anlaget ärftts från fader och moder gemensamt, finnes att direkt ärftligt anlag förekommit bland 77,28 % bland de med ärftligt anlag *intagne*, bland 78,31 % bland dem med detta anlag *vårdade*. Antalet män och kvinnor är nära lika. — Fallen med kollateralt ärftligt anlag utgöra endast omkring en åttendedel af de intagne, en tolfedel af de vårdade; män och kvinnor äro här lika många. — De blandade fallen — direkt och kollateralt på en gång — utgöra 35, af hvilka 6 blifvit under året intagne; 12,87 % af de vårdade, 9,08 % af de intagne.

Förhållandet mellan antalet vårdade och antalet tillfrisknade inom de olika arfskategorierna är följande:

Tillfrisknade.						
Direkt ärftligt anlag.			Collateralt.	Blandadt.		
a)	b)	c)		a)	b)	c)
9,00 %	11,81 %	7,69 %	16,66 %	9,09 %	0,00 %	0,00 %
10,79 %				9,09 %		

Häraf följer, att högsta relativa tillfriskningsprocenten finnes bland dem, som blifvit vårdade med kollateralt ärftligt anlag, dernäst bland dem med direkt. Bland dessa sednare förekommer den högsta procenten bland dem, som haft det ärftliga anlaget från moderne. Det blandade ärftliga anlaget synes vara det som gifver minsta utsigten till helsans återställande.

Af hela antalet hithörande vårdade hafva 28 tillfrisknat, d. ä. 10,29 %. Då bland samtliga å anstalterna vårdade tillfriskningsprocenten varit 9,34, följer, att tillfriskningarne ej äro sällsyntare bland sjuke med ärftligt anlag till sinnessjukdom än bland sinnessjuka i allmänhet.

Uppgift på tillfälliga sjukdomar bland å samtliga anstalter för sinnessjukes behandling under år 1869 vårdade.

Tab. 15.

Sjukdomar.	Anstalt.																		Summa.		
	Herrnånds.		Upsala.		Stockholms.		Nyköpings.		Wadstena.		Wexjö.		Göteborgs.		Malmö.		Visby.		m.	qv.	s.a.
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.					
Tyfoidfeber							1			6									1	6	7
Diarrhé	8	11					1	5	5	4	3	2	1	5	6				24	27	51
Frossa									1			1	1						1	2	3
Modifierade koppor								4											4		4
Tuberkelsjukdom						1	1	3	2	1		1		2	2				8	5	13
Kräftsjukdom								1	1										1	1	2
Skörbjugg					1														1		1
Bleksot och blodbrist	1	3			1	3			3		2		1	3	4			5	16	21	
Syfilis					1													1		1	1
Hjerninflammation		1						1							1					3	3
Hjernslagfluss							2	1	2										1	4	5
Organisk hjernsjukdom					2	1			1	1									3	2	5
Ögonsjukdomar	2	1	1	1							4	2			1	2	1		9	6	15
Öroninflammation		1			1	1													1	2	3
Othæmatoma			1			1													1	1	2
Halsfluss											1									1	1
Organisk hjertsjukdom			1			1			1										2	1	3
Hjertinflammation				1																1	1
Akut och kronisk katarrh i luftrören	1	2		2	3				3	3		4	2	1	1		1	12	11	23	
Lungemphysem				1																2	2
Lungödem															1				1		1
Lunginflammation	2		1	2	5	2	2		4	2		1	2	2	1	4		17	13	30	
Akut magkatarrh	2	2	2	1	1			1											5	4	9
Enkel gastrisk feber								1	1	3				1					1	5	6
Kronisk magkatarrh		5	2	1	4	6			3	3		4	1	1				10	20	30	
Kronisk tarminflammation			1	1	1		1	1	3	2			2		2	2		10	6	16	
Kolikplågor	1		1																2		2
Ändtarmsfall												1								1	1
Ändtarmsspricka					1														1		1
Inflammation i bukhinnan											1								1		1
Gulsot	1				1										1			3		3	
Lifmodersjukdom						1		1				2		1					5		5
Mastitis												1							1		1
Rheumatism					2	2	1		2				1					3	5		8
Ledgångsinflammation							1												1	1	1
Benbrott		2													1	1			1	3	4
Benröta									1										1		1
Ros					1	1	1			2					2	3			4	6	10
Stötar och friska sår	1	2	3		3	2					1		1		6	1		15	5	20	
Bensår									1	1				1					2	1	3

Sjukdomar.	Anstalt.																		Summa.				
	Hernösands.		Upsala.		Stockholms.		Nyköpings.		Wadstena.		Wexiö.		Göteborgs.		Malmö.		Wisby.						
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	s.a.		
Brännskada			1										1								2		2
Brand					1																	1	1
Bulnader		2	2	1	2	1			2	2	2						3				11	6	17
Karbunkel	1				2	2											3				6	2	8
Kronisk hudsjukdom	2	4			1							1									3	5	8
Parasitisk d:o (skabb)		1			4						1				1	5					6	6	12
Summa	22	37	16	11	37	25	7	10	34	41	14	18	16	11	33	32	1	2	180	187	367		

Antalet af dem, som under redovisningsåret haft tillfälliga sjukdomar, utgör 367, d. ä. 25,21 % af alla vårdade, eller hvar fjerde person i medeltal; 24,59 % af vårdade män, 25,82% af vårdade kvinnor. — Under 1868 utgjorde de tillfälligt sjuke 25,04 % af de vårdade.

Förhållandet inom de serskilda anstalterna mellan vårdade och tillfälligt sjuke, är följande:

Hernösands.	Upsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexiö.	Göteborgs.	Malmö.	Wisby.
48,76 %	14,77 %	31,47 %	23,29 %	21,31 %	12,66 %	38,57 %	27,89 %	13,63 %

Hernösands, Göteborgs och Stockholms anstalter hafva således haft högsta relativa morbiditetsprocenten; Wexiö och Wisby den lägsta. De sanitära förhållandena hafva under redovisningsåret visat sig betydligt förbättrade vid Hernösands, enär morbiditetsprocenten derstädes under 1868 var icke mindre än 60,29 %.

Inom ingen af anstalterna har någon sjukdom under epidemisk form förekommit. Bland sjukdomsformerna hafva de talrikaste fallen varit af diarrhé, dock endast 51 fall, mot 103 under 1868. Lunginflammationernas antal har varit 30, af hvilka 10 afidit, således en dödlighet af 33,33 %; under 1868, 22 lunginflammationer, af hvilka 17 med dödlig utgång. Af de 16 fallen, som äro uppförda under kronisk tarminflammation, hafva 8 afidit. Bleksot och blodbrist förekommo bland de intagne, äfvenså den kroniska magkatarrhen; samma är ock förhållandet med skabb, hvaraf 12 fall blifvit vårdade. De uppförda 17 fallen af bulnader hafva varit spridda inom de serskilda anstalterna. Endast 13 fall af lungsot hafva blifvit anmärkta.

Öfersigt öfver antalet sjukplatser, underhållsdagar och medeltal sjuke för dag, äfvensom öfver kostnaden för utspisning och för läkemedel, samt totalkostnad för sjukvården, vid samtliga anstalterna för sinnessjukes behandling under år 1869.

Tab. 16.

	Antal sjukplatser vid årets slut.	Antal underhållsdagar.	Medeltal sjuke för dag.	Utspisningskostnad.						Läkemedelskostnad.						Totalkostnad för sjukvården.							
				Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.		Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.		Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.			
				Rdr.	öre.	Rdr.	öre.	Rdr.	öre.	Rdr.	öre.	Rdr.	öre.	Rdr.	öre.	Rdr.	öre.	Rdr.	öre.	Rdr.	öre.	Rdr.	öre.
Hernösands	114	40,543	111	15,455	34	—	38,3	139	79	269	28	—	0,66	2	40	37,073	91	—	91	332	15		
Upsala.....	148	51,541	141	20,648	14	—	40	146	—	562	3	—	1,09	3	97	54,800	6	1	6	386	90		
Stockholms.....	172	57,491	157	19,764	60	—	34,3	125	19	339	75	—	0,59	2	15	65,323	93	1	13	412	45		
Nyköpings.....	60	21,339	58	7,539	6	—	35,3	128	84	144	41	—	0,67	2	44	14,891	60	—	69	251	85		
Wadstena.....	338	112,668	308	47,762	63	—	42,3	154	39	649	39	—	0,57	2	8	90,181	41	—	80	292	—		
Wexiö.....	174	59,794	164	26,333	74	—	44	160	60	300	48	—	0,50	1	82	49,675	58	—	83	302	95		
Göteborgs.....	64	21,979	60	10,440	2	—	47,4	173	37	85	13	—	0,38	1	38	21,234	83	—	96	350	40		
Malmö.....	160	58,138	159	28,224	85	—	48,5	177	2	674	77	—	1,16	4	23	57,666	38	—	99	361	35		
Wisby.....	20	6,122	17	3,256	69	—	53,1	193	81	133	73	—	2,18	7	95	7,030	79	1	14	416	10		
Summa	1,250	429,615	1,177	179,425	7	—	—	—	—	3,158	97	—	—	—	—	397,878	49	—	—	—	—		

1. *Sjukplatsernas antal* inom de serskilda anstalterna och förbållandet härmed vid redovisningsårets slut finnes ofvan angifvet uti § 1.

2. *Underhållsdagarnes antal* uppgår, vid samtliga anstalter, för alla vårdade till 429,615; medeltalet dagligen året om vårdade utgör derföre 1,177. Under 1868 voro underhållsdagarne 441,012, och det dagliga medeltalet var då 1,208. Således 11,397 underhållsdagar, och 31 sjuke dagligen, mindre under 1869 än under 1868. — Fördelas underhållsdagarnes antal på antalet under året vårdade sjuke — 1,456 —, finnes, att hvarje vårdad i medeltal vistats inom anstalt 295 dagar; detta medeltal var för 1868, 283 dagar.

3. *Medeltal sjuke för dag.* Detta har varit 1,177, mot 1,208, som det var 1868. — Då sjukplatsernas antal vid redovisningsårets slut var 1,250, kan det af detta medeltal synas, som om utrymmet för sjukens emottagande skulle varit tillfyllest motsvarande behovet. Så har dock ej varit händelsen, utom inom första betalningsklassen, der vid årets slut 26 platser voro obesatta. Vid årets början voro nemligen sjukplatserna endast 1,210, och den tillökning af 40 platser, som egt rum, tillkom inemot årets slut, och kommer således sjukvården först till godo vid början af år 1870. Utrymmet för sjukens intagning inom andra och tredje betalningsklasserna har i sjelfva verket under hela året visat sig vara otillräckligt.

4. *Utspisningskostnaderna* hafva vid samtliga anstalter uppgått till 179,425 rdr 7 öre. Fördelas denna summa på underhållsdagarne, erhålles medelkostnaden för utspisning för hvarje person *för dag* 41,76 öre; *för år* blir kostnaden för hvarje person i medeltal 152 rdr 42 öre. Vid alla anstalter sammanlagda uppgår mathållningskostnaden för hvarje dag af året till 492 rdr.

Under 1868 — det dyraste år af sistförflutna årtionde — uppgingo utspisningskostnaderna till 210,016 rdr 77 öre; de voro sålunda 30,591 rdr 70 öre högre under sagda år än under redovisningsåret; dagkostnaden för hvarje person *för dag* var då 47,62 öre; *för år* uppgick den till 173 rdr 81 öre; hvarje dag af året kostade i utspisning 575 rdr.

Såsom tabellen utvisar, har kostnaden för utspisning utfallit ganska olika vid de serskilda anstalterna. Då Wisby ej tages med i beräkning, i anseende till det låga sjukantalet, har den högsta kostnaden varit i Malmö och Göteborgs; den lägsta deremot i Stockholms och Nyköpings. Oanmärkt bör ej lemnas att vid de fyra anstalter, der mathållningen besörjes medelst s. k. egen hushållning, nemligen Hernösands, Upsala, Stockholms och Nyköpings, hafva mathållningskostnaderna varit lägst. Då härtill lägges, att genom den egna hushållningen maten antagligen blir af bättre beskaffenhet, synes detta sätt för mathållning vara att föredraga framför det äldre medelst entreprenad.

5. *Läkemedelskostnaden* vid samtliga anstalter uppgår ej till högre belopp än 3,158 rdr 97 öre. Fördelad på underhållsdagarne finnes kostnaden för läkemedel för hvarje person, *för dag*, i medeltal utgöra 0,73 öre.

6. *Totalkostnad för sjukvården*. Denna uppgår till 397,878 rdr 49 öre. När summan fördelas på underhållsdagarne, erhålles såsom medelkostnad för hvarje sjuk för dag, 92,61 öre. Totalkostnaden under 1868 var 431,610 rdr 46 öre; medelkostnaden för dag 97,86 öre. Skillnaden sålunda mellan de båda åren är, med afseende å totalkostnaden 33,731 rdr 97 öre; med afseende åter på dagkostnaden 5,25 öre. — Hvarje under redovisningsåret upptagen sjukplats har kostat 338 rdr; den kostade under 1868, 357 rdr. — I medeltal hafva utgifterna vid samtliga anstalter för hvarje dag af året uppgått till 1,090 rdr; motsvarande tal för 1868 var 1,182 rdr.

Med afseende å de olika totalkostnaderna vid de serskilda anstalterna utvisar tabellen, att — då Wisby på ofvanangifna skäl ej inberäknas — desamma varit högst vid Stockholms och Upsala, lägst vid Nyköpings och Wadstena. Skillnaden mellan maximum — Stockholm — och minimum — Nyköping — utgör ej mindre än 44 öre för hvarje sjuk *för dag* och 160 rdr för hvarje sjuk *för år*. Under 1868 faller maximum och minimum uti totalkostnaderna på samma anstalter, som under redovisningsåret.

§ 16.

**Uppgift på vid samtliga anstalter för sinnessjukas behandling i och för sjukvården anställda
tjenstemän och betjening.**

Tab. 17.

	Överläkare.	Biträdande läkare.	Uppsyningsman.	Föresänderska.	Sjukvaktare.	Sjukvakterska.	Medelstal sjuk- plåster, dagligen Året om uppläggna.	Medelstal sänke för dag för hvar och en af betjeningen.
Hernösands	1	1	1	1	5	7	111	9,25
Upsala.....	1	1	1	1	8	10	141	7,83
Stockholms	1	1	1	1	7	14	157	7,47
Nyköpings.....	1	—	1	1	2	3	58	11,60
Wadstena	1	1	2	2	12	19	308	9,93
Wexjö	1	1	1	1	8	7	164	10,93
Göteborgs	1	—	1	—	4	5	60	6,66
Malmö.....	1	1	1	1	8	7	159	10,60
Wisby.....	1	—	1	1	1	1	17	8,50
Summa	9	6	10	9	55	73	1,177	9,19
	15		19		128			

Som några anmärkningsvärda förändringar uti ofvanstående hänseenden ej under redovisningsåret egt rum, hänvisas till hvad som uti redogörelserna för föregående år blifvit anfördt.

Bil. C.

Förteckning på arbeten, verkställda af sjukpersonalen och betjeningen vid Wadstena hospital under år 1869.

Sniokeriarbeten.	Smidesarbeten.
3 st. utdragssängar. 1 » klockfederal. 4 » klädda dörrar. 4 » dörrkarmar. 2 » fönsterkarmar. 9 lufter fönsterbågar. 4 » fönsterluckor. 2 » gallerbågar. 3 st. byckar insatta i bykhuset. 1 » vandring af plank insatt i bykhuset. 1 » presstunna af ek. 1 » brödställning i bageriet. 14 » likkistor. 6 » sittbänkar. 2 » nattstolar. 1 » trappa af plank. 1 » bobinstol. 4 » bobiner. 1 » harfvel. 1 » nystvinna. 1 » vattentrumma af plank. 2 » matbrickor. 1 » diskbord. 2 » stegar. 12 » lieorf. 12 » spadskaft. 12 » räfsor. 2 » kalklärar. Golfvet i ett förrådsrum omlagdt, 2 dörrlufter och 1 fönsterluft upptagna, samt 5 st. mjöllårar uppsatta. 4 tolfter 3-tumsplank af timmer, kransågade. 5 » regler. 30 st. ekstäf.	22 par gångjern. 25 st. skrufvar. 2 » hyfveljern. 1 » bandknif. 4 » tälgnifvar. 2 » hamrar. 10 » lås. 35 » nycklar. 12 » ankarjern. 10 » hörnjern. 8 » proppjern. 2 » kalklärar beslagna. 4 » fönsterluckor d:o. 26 » gardinhållare. 2 » spinnrocksbeslag. 3 » byckar bandade. 1 » presstunna bandad. 6 » vattensåar bandade. 12 » vattenämbar d:o och försedda med grepar. 7 » urinbunkar d:o. 24 » pytsar d:o och försedda med handtag. 2 » ugnsluckor. 2 » kakelugnsluckor. 2 » sotluckor med ramar. 2 » spjell till eldmaskin. 1 » askpyts af jernplåt. 108 par klackjern. 1,340 st. klackjernsspik. 74 » hasplar. 8 » öfverfall. 156 » märlor. 4 » slutbleck. 8 lufter fönstergaller. 6 st. skrufnycklar. 4 » gångskyfflar. 8 » sopskyfflar. 1 » jordborr. 2 » jernpinnkrattor. 2 » klädhängare.
Lagning.	Lagning.
5 st. portar. 12 » dörrar. 17 » sängar. 10 » bord. 17 » stolar. 11 » nattstolar. 2 » dragkistor. 8 » kommoder. 7 » sittaoffor. 4 » sittbänkar. 2 » arbetsvagnar. 6 » skottkärror. 3 » väfstolar. 1 par varpor. Härförutom åtskilliga reparationer & byggnader och stängsel.	120 st. lås af diverse slag. 86 » nycklar. 6 » yxor stälade. 2 » släggor d:o. 4 » ugnsgaller. 24 » gångjern. 13 » huggjern stälade. 4 » hyfveljern d:o.

2 st. jernspisar.
 3 » arbetsvagnar.
 10 » skottkärror.
 5 » liar.
 110 » läs renoverade och smorde.
 Härförutom erforderlig reparation å smedjeredskap.

Målare- och glasmästare-arbeten.

3 st. utdragssängar målade med oljefärg.
 12 » pytsar d:o.
 7 » urinbunkar d:o.
 1 » nattstol d:o.
 9 » jernträdsgaller d:o.
 6 » vattensåar d:o.
 6 » lykter d:o.
 2 » fönsterkarmar d:o.
 7 lufter fönsterbågar d:o.
 2 st. vattenkärror. d:o.
 9 » sittbänkar d:o.
 8 » gallerbågar ispänt stålträdsväf.
 Bättrat oljemålningen å väggarna i rum och korridorer.
 Gjort mönjekitt till ångpannorna och rörledningar.
 492 st. fönsterrutor isatte.
 296 lufter innanfönster urtagne och isatte.
 3 st. gatlykter isatt glas.
 18 » ventilbågar isatte.
 14 » lykter lagade.
 100 » strumpstickor gjorde.

Sadelmakeriarbeten.

4 st. soffor omstoppade och klädde med nytt tyg.
 7 » d:o till en del omstoppade och lagade.
 8 » stolar omstoppade och klädde med nytt tyg.
 4 » d:o lagade.
 7 » tagelmadrasser omstoppade och påsatte nya var.

5 st. tagelmadrasser omstoppade och lagade.
 8 » tagelkuddar d:o d:o.
 2 » plattläderremmar.
 1 » bråckband omklädt.
 1 » läderpackning till en pump.
 5 » skinnmössor lagade.

Skrädderiarbeten.

25 st. kavajer af kläde.
 22 » västar af d:o.
 24 par byxor af d:o.
 4 st. kofter af d:o.
 26 » kavajer af vadmal.
 26 par byxor af d:o.
 46 st. kavajer af linnetyg.
 9 » västar af d:o.
 44 par byxor af d:o.
 34 st. rockar af buldan.
 37 par byxor af d:o.
 84 st. förkläden af linnetyg och buldan.
 100 par byxhångslen af buldan.
 30 st. tvångströjor af d:o.
 3 » klädesrockar vände.
 56 » klädesmössor, gjorda af gamla klädespersedlar.
 30 » halsdukar, d:o d:o d:o.
 2 » nattrockar påsatte nytt bomullsty.
 Härförutom erforderlig reparation af gångklädespersedlar för manspersonalen.

Skoarbeten.

11 par stöflar.
 12 » förskostöflar.
 59 » mansskor.
 24 » kängor.
 48 » qvinnoskor.
 349 » skodon halvesulade.

Sammandrag af diverse arbeten, förrättade af den manliga personalen.

Mottagning af hospitalets ved, 150 kubikfamnar björk, 150 kubikfamnar tall; densammans inbärande och uppläggande i de särskilda vedbodarna samt sågning och sönderhuggning; vattenpumpning och vattenhemtning; biträden å förutnämnda verkstäder, handtlangning vid förefallande reparationer samt handräckningsbiträden af hvarjehanda slag, skyffling och putsning af öppna platser i parker och gårdar, renhållning af afträden och dithörande gårdar samt biträden vid pudrettberedningen. Grusning af gångar och öppna platser i parker och gårdar å båda könen's afdelningar. Plantering af träd, buskar och blommor, samt tillsyn och vård om desamma. Graföppning, dikens gräfning och upprensning, gatornas renhållning och snöskottning, biträden till Syslomanen och Mathållaren vid slätter och höbergning, samt hvarjehanda jordbruksarbeten inom hospitalets område, biträden vid vedhemtning från vedbodarna till sjukafdelningarne, golfskurning, eldning och städning, m. m.

Förteckning på verkställda qvinnoarbeten vid Wadstena hospital under år 1869.

Spånad.

132½ » tåggarn.
 12½ » skogarn.
 339½ » blångarn.
 395 » ullgarn.
 32 » nappgarn.
 540 » nöthårgarn.
 36½ » tåggarn tvinnadt, till tråd.
 301 » ullgarn d:o, till strumpor och vantar.

Wäfnad.

600 fot halfylletyg.
 1,192 » linne- och bomullsty.
 1,296 » täckväf.
 3,728 » band.

Sömnad.

307 st. lakan af blångarnsväf.
 30 » d:o af buldan.

265 st. skjortor af blågarnsväf.
 205 » lintyg af d:o.
 100 » örngåttsvär af d:o.
 54 » handdukar af d:o.
 5 » borddukar af d:o.
 49 » madrasser af buldan.
 4 » kuddvar af d:o.
 23 » klädningar af d:o.
 2 » askpåsar af d:o.
 70 » klädningar af halfylletyg.
 102 » d:o af linne- och bomullstyg.
 104 » förkläden af d:o d:o.

200 st. hufvud- och halsdukar fällade.
 30 » gardinkappor af ylletyg.
 96 » täcken af ylle och hår.

Stickning.

366 par långa ullstrumpor.
 349 » korta d:o.
 152 » ullvantar.

Härförutom erforderlig reparation af linne- och gångklädespersedlar för qvinnopersonalen.

Sammandrag af diverse göromål, förrättade af den qvinliga personalen.

Biträden i tvätthuset med dithörande förrättningar, vattenhemtning, golfskurning, städning och eldning samt mathemtning och servering å sjukafdelningarna, ljusstöping, diskning, m. m.

Sammandrag öfver Allmänna Hospitals- och Barnhus-Fondens inkomster år 1869.

	Stata- anslag.		Jorde- boka- och hem- manta-ls- rännor.		Krono- och kyrko- tionde.		Arrende- medel.		Privata donatio- ner.		Hyresme- del och tomtören.		Kollekt- medel.		Års- afgifter.		Ersatt underhåll.		Arfsmedel.		Ränta å lån.		Anmärk- ningsme- del.		Bötes- medel.		Skogs- försälj- nings- medel.		Tillkom- men upp- börd.		Diverse inkom- ster.		Summa Riksmynt.		
	R:dr.	ö.	R:dr.	ö.	R:dr.	ö.	R:dr.	ö.	R:dr.	ö.	R:dr.	ö.	R:dr.	ö.	R:dr.	ö.	R:dr.	ö.	R:dr.	ö.	R:dr.	ö.	R:dr.	ö.	R:dr.	ö.	R:dr.	ö.	R:dr.	ö.	R:dr.	ö.	R:dr.	ö.	
Kongl. Serafimer-Ordens-Gillets kassa, efter afdrag af deruti ingående nybyggnadsmedel.....	101,807	68											66	25			12,000					2,850	08			210						01	116,934	02	
Stockholms hospital.....																24,960	20	24,000		4	70	138	49								811	50	49,914	89	
Upsala ".....			84	95	6,648	75	3,577	30			1	35			13,225	36				229	24			81	39				282	77	314	49	24,445	60	
Nyköpings ".....	387	53	26	67	9,155	36	1,608	66	50		2				4,936	50						40	95						335	87			16,543	54	
Wadstena ".....			384	68	5,529	74	20,649	11							34,306	50			239				329	79				213	40	219	63	61,871	85		
Wexjö ".....			207	90	6,807	63	1,886	17							22,759	75			1,258	67		95	74	122	95			217	64				33,356	45	
Göteborgs ".....	750		629	58	2,564	76	4,434	02				50	28		5,099	85						36	02					122	71	6	61	13,693	83		
Malmö ".....	2,435	75	4,204	17	13,930	54	41,433	09	570	15	5	50			14,514	40						378	84	100	99			603	48	3,346	18	81,523	09		
Hernösands ".....	150						143	38			9			175	24										394	07					13	33	10,711	22	
Wisby ".....			1,938	13			7,055	16							1,130	75						101	39								95	66	10,321	09	
Weckholms ".....					1,379	70	353	10																				50					1,782	80	
Westerås f. d. hospital.....			274	46	8,728	06	2,313	26			2	46																351	09				11,669	33	
Linköpings ".....			20	21	4,918	73	9,793	62			86	57																	168	75				14,987	88
Norrköpings ".....			186	68	3,132	41	4,379	27																					112	17				7,810	53
Söderköpings ".....			526	91	6,845	97	4,086	08			8	02																	255	79				11,722	77
Fahla ".....	179	22	451	58	4,140	86	300																						152	39				5,224	05
Örebro ".....	20				4,395	14	1,469	40																					194	92				6,079	46
Karlstads ".....					664	18	237	57																					23	69				925	44
Skara ".....	30		399	46	7,352	85	4,106	99																		163	40	253	72				12,306	42	
Jönköpings ".....			585	86	4,511	51	1,319	44																					145	38				6,562	19
Kalmar ".....					1,373	23	582	94					75	32															54	06				2,085	55
Halmstads ".....					495	48	866	17																					21	02				1,382	67
Geñe ".....					369	14																							11	33				380	47
Malmö barnhus.....					23,661	66																							869	16	38	24	24,569	06	
Summa	105,760	18	9,921	24	116,605	70	110,594	73	620	15	114	90	367	9	130,746	96	36,000		1,744	16	3,641	51	1,029	19	210		163	40	4,439	34	4,845	65	526,804	20	

Stockholm af Kongl. Serafimer-Ordens-Gilletts Kammar-Kontor den 19 December 1870.

K. Stolpe.

Sammandrag öfver Allmänna Hospitals-

	A f s k r i f n i n g a r.										U t														
	Af- gångs- procen- ter.		Dispo- nerad ränta.		Grund- räntor å förrän- derade lä- genheter.		Remiss- lage.		Återlyf- tade pa- tients- afgifter.		Förmin- skade fa- stighets- och inven- tarievär- den.		Extra afskrif- ningar.		Summa.		Afföning.		Pensio- ner.		Underhåll.		Under- stöd för sjuk- vårdsan- stalterna		
	Rdr.	ö.	Rdr.	ö.	Rdr.	ö.	Rdr.	ö.	Rdr.	ö.	Rdr.	ö.	Rdr.	ö.	Rdr.	ö.	Rdr.	ö.	Rdr.	ö.	Rdr.	ö.	Rdr.	ö.	Rdr.
Kongl. Serafimer-Ordens-Gilletts kassa jemte/ Kamererarens expensmedels räkning																		7,110						62 50	3,200
Stockholms hospital									33 50	4,956 87					4,990 37			16,926 94						28,088 85	
Upsala "									1,209 79	3,559 35	15				4,784 14			19,026 62	462 50					20,648 14	
Nyköpings "							11 30	524 16	2,038 27						2,573 73			2,995 35						8,025 42	
Wadstena "	4 91	18					2 10	721 38	4,094 70						4,841 09			21,953 04						47,913 85	
Wexiö "							7 23	887 68	2,829 36						3,724 27			15,377 84						26,514 60	
Göteborgs "						414 90		118 30	1,363 15						1,896 35			6,261 67						10,440 02	
Malmö "						3,136 37		1,169 82	8,218 95	9 35				12,534 49			12,920 95	670 99					28,407 73	680 75	
Hernösands "								222 25	736 94						959 19			8,911 27						19,623 26	
Wisby "								31 72	476 92						508 64			2,296 97						3,256 69	600
Weckholms "	6 25	326 49							125 58						458 32			329 60						1,051 57	
Westerås f. d. hospital													112 24		112 24										
Linköpings " "								16 95							16 95			641 72							
Norrköpings " "								9 20						30 15			39 35								
Söderköpings " "								13 71						76 69			90 40								
Fahlu " "																	75								
Örebro " "																	100								
Karlstads " "																	75							184 34	
Skara " "								15 37						4 47		19 84	430								
Jönköpings " "								7 58							7 58		150							13 10	
Halmstads " "															280 30		50								
Karlskrona " "																								18	
Gefle " "								40							40										
Malmö barnhus															726 10		175							126 45	
Redogörelsen för barnuppföstringshjelp																									
Summa	11 16	1,350 30	3,551 27	84 43	4,918 60	28,400 09	247 90	38,563 75	115,806 97	1,133 49	194,374 52	4,480 75													

och Barnhus-Fondens Utgifter år 1869.

Beklädnad och sängkläder.		Medikamenter.		Ved och lyshållning.		Begravningskostnader.		Byggnader och reparationer.		Inventariers uppköp och underhåll.		Allmänna utskylder.		Skrifmaterier.		Resekostnader.		Skifteskostnader.		Anmärkningsprocent och bötesmedel.		Ränta å insatte kapitaler.		Diverse utgifter.		Uppfostringshjälp för fattiga barn.		Summa.			
Rdr.	ö.	Rdr.	ö.	Rdr.	ö.	Rdr.	ö.	Rdr.	ö.	Rdr.	ö.	Rdr.	ö.	Rdr.	ö.	Rdr.	ö.	Rdr.	ö.	Rdr.	ö.	Rdr.	ö.	Rdr.	ö.	Rdr.	ö.	Rdr.	ö.	Rdr.	ö.
				292	—									1,231	92	537	40			210	77	2,140	—	285	90			15,070	49		
5,282	90	339	75	11,236	98	4	50	6,180	—	649	94	1,605	06	171	59									3,288	18			73,774	69		
4,407	93	114	73	3,997	27	12	—	3,982	60	1,255	17	162	73	275	67	125	66	229	31					3,315	43			58,016	76		
1,479	45	131	37	1,444	03	20	—	1,065	23	252	86	33	03	9	90	34	—							499	22			15,989	86		
6,999	28	649	39	6,590	94	76	75	3,787	33	1,021	12	94	92	160	50	284	46							4,683	30			91,214	88		
1,547	95	304	98	3,336	96			234	55	96	—	49	63	175	—									2,787	61			50,425	12		
1,470	53	85	13	1,038	10	12	—	182	21	133	39	89	29	66	64	64	99							1,836	37			21,680	34		
9,405	93	353	05	4,399	75	91	—	5,612	56	2,139	27	36	96	132	30	265	79							4,101	80			69,218	83		
2,019	17	269	28	1,818	56	38	—	1,773	22	2,363	96	37	32	128	12									1,902	29			38,884	45		
729	12	180	32	510	11			196	67	104	17	29	74			55	64							165	77	193	—	8,318	20		
79	—	7	07	28	—			170	10	59	15					9	96							50	38			1,784	83		
														15	—	105	91													120	31
								30	30							24	08	28	—					73	96					798	66
														10	—															85	—
																								2	40					102	40
														4	73	45	—							18	75					327	82
																16	—	19	15											465	50
												10	78	10	—	10	99							7	50					202	37
														7	50															67	37
																														18	—
														12	50															313	95
																												17,572	75	17,572	75
33,421	26	2,435	07	34,692	70	254	25	23,214	77	8,075	03	2,149	46	2,445	41	1,574	84	248	81	210	77	2,140	—	23,028	73	17,765	75	467,452	58		

Kammar-Kontor den 19 December 1870.

K. Stolpe.

Bil. F.

Sammandrag af Allmänna Hospitals- och

Debet.

Balans från år 1868.

Uppbördsmäns öfverlevereringar	R:mt	R:dr	6,066,01.	
Skulder till diverse verk, fonder och personer.....	»	»	138,776,77.	144,842,78.

Afskrifninger.

Se Tab., Bil. E.....				38,563,75.
----------------------	--	--	--	------------

Utgifter.

Se Tab., Bil. E.....				467,452,58.
----------------------	--	--	--	-------------

Balans till år 1870.

Behållning: Kontant			32,827,33.	
Diverse persedlar med värde			11,063,44.	
Spanmål med värde			226,40.	44,117,17.
Utlånte medel			427,09.	
Fordringar hos diverse verk, fonder och personer.....			26,707,62.	
Utestående kronoskatter och andra fordringar i penningar och persedelvärden			195,858,69.	
Proprie balans			714,84.	
Förskotter			23,462,56.	
Fastigheter med värde			2,175,618,84.	
Inventarier » »			273,191,78.	
Anmärkt post.....			100,00.	2,740,198,59.
			Summa R:mt R:dr	3,391,057,70.

Stockholm af Kongl. Serafimer-Ordens-Gillet

Barnhusfondens Kapitalräkning för år 1869.

Kredit.

Balans från år 1868.

Behållningar: Kontant.....	R:mt R:dr	67,701,51.	
Diverse persedlar med värde.....	" "	14,529,05.	
Spannmål med värde.....	" "	357,33.	82,587,93.
Utlånade medel			427,09.
Fordringar hos diverse verk, fonder och personer.....			26,380,69.
Utestående kronoskatter och andra fordringar i penningar och persedelvärden			193,508,01.
Proprie balans			50,89.
Förskotter.....			22,749,84.
Fastigheter med värde			2,156,418,84.
Inventarier » »			253,083,54.
Anmärkte poster			103,60.
			2,735,310,43.
Tillkommen ingående balans.....			677,74.
Uppdebiterade medel			12,046,34.

Inkomster.

Se Tab., Bil. D.....		526,804,20.
Tillökade fastighetsvärden		19,200,00.
D:o inventarietvärden		38,725,13.

Balans till-år 1870.

Uppbördsmäns öfverlevereringar		20,085,48.
Skulder till diverse verk. fonder och personer		38,208,68.
		58,293,86.
		Summa R:mt R:dr 3.391,057,70.

Kammar-Kontor den 19 December 1870.

K. Stolpe.

